

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ ПРИЧОРНОМОРСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРСЬКО-
ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ
«РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ
РЕФОРМИ В УКРАЇНІ»
(обліково-фінансовий факультет)**

**17-19 квітня 2024 року,
м. Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2024**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ ПРИЧОРНОМОРСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРСЬКО-
ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ
«РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ
РЕФОРМИ В УКРАЇНІ»
(обліково-фінансовий факультет)**

**17-19 квітня 2024 року,
м.Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2024**

УДК 657-024.11:658.1

О-16

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол №9 від 13.05.2024р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шебанін В.С., д-р техн. наук, професор, академік НААН, в.о.ректора МНАУ; **Біліченко О.С.**, канд. екон. наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету МНАУ; **Дубініна М.В.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка кафедри обліку і оподаткування МНАУ; **Потриваєва Н.В.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка науково-дослідним відділом МНАУ; **Сіренко Н.М.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування МНАУ; **Довгаль О.В.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка кафедри економічної теорії і суспільних наук МНАУ; **Шарата Н.Г.**, д-р пед. наук, професорка, проректорка з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації МНАУ; **Березовська Т.В.**, канд. іст. наук, доцентка, завідувачка кафедри українознавства МНАУ.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування наукових ідей.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2024

**СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**СЕКЦІЯ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АУДИТ ТА АНАЛІЗ: СУЧАСНІ
КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ»**

УДК 657.1

**ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Дубініна М.В., доктор економічних наук, професор кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет

Лугова О.І., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет

Ретроспективний аналіз наукової літератури дозволив виділити внутрішні та зовнішні ризики, які можуть бути притаманні процесу розрахунків із працівниками з оплати праці, які слід враховувати під час впровадження процедур внутрішнього аудиту.

Працівник та роботодавець є основними суб'єктами трудових відносин, оскільки між ними укладається договір, в якому прописуються їхні права та обов'язки, а також компенсації та відповідальність у разі невиконання договору однією із сторін.

Важливу роль трудових відносинах мають працівники бухгалтерії, оскільки вони щомісяця нараховують заробітну плату, приймають листки тимчасової непрацездатності працівника, і роблять інші нарахування. При цьому їм необхідно знати особливості сільськогосподарського виробництва, оскільки у зв'язку з сезонним характером робіт витрати на виробництво накопичуються нерівномірно протягом тривалого часу, а їх відшкодування одержуваною продукцією визначається природними умовами вирощування рослин та тварин. У зв'язку з цим при розробці та впровадженні контрольних процедур потрібно заздалегідь враховувати всі витрати на оплату праці з урахуванням премій та відрахувань до позабюджетних фондів.

Мета аудиту полягає у перевірці того, чи відповідає процес розрахунку заробітної плати правовим нормам, таким як трудове, податкове та цивільне законодавство. Аудиторська перевірка спрямована на оцінку достовірності цього процесу та аналіз синтетичного та аналітичного обліку, оскільки саме вони забезпечують отримання інформації про нарахування, утримання та суми, що підлягають виплаті.

Аудит може проводитися всередині аграрного підприємства власними працівниками чи зовнішніми незалежними експертами. Часто обидві форми аудиту виконуються одночасно з метою мінімізації ризиків. Внутрішній аудит, хоч і необов'язковий, є інструментом можливого додаткового захисту. При аудиті розрахунків заробітної плати використовуються усі пов'язані з цією ділянкою бухгалтерії документи.

Аудит розрахунків з праці складається з кількох етапів: підготовчий, ознайомчий, основний, заключний.

Перший етап, на якому визначається програма аудиту та список експертів. Якщо залучається стороння організація, укладається договір.

На цьому етапі перевіряється відповідність оформлення всього персоналу офіційним вимогам підприємства. Кожен працівник повинен мати укладений трудовий договір або договір цивільно-правового характеру, який чітко врегулює їхні права та обов'язки, а також права та обов'язки роботодавця. Експерт аналізує складені угоди щодо їх правильності та наявності необхідної інформації, включаючи умови оплати праці. Також проводиться перевірка на відповідність законодавству у галузі праці.

Після завершення підготовчого етапу починається основний етап аудиту, який включає декілька етапів:

Аналіз первинної документації: на цьому етапі експерт аналізує правильність заповнення таких документів, як платіжні та розрахункові документи, а також табелі обліку робочого часу.

Контроль правильності розрахунків: потім проводиться перевірка даних у документах щодо обліку розрахунків заробітної плати на арифметичну коректність.

Перевірка раціональності розрахунків: аудитор оцінює, чи правильно бухгалтерія нараховує заробітну плату працівникам, а також аналізує використання податкових ставок та розрахунки виплат за особливі умови праці.

Контроль розрахунків з ПДФО: фахівець вивчає, чи коректно підприємство розраховує сукупний дохід працівників, чи обґрунтовано надання податкових відрахувань та отримання працівниками податкових пільг.

Аналіз розрахунків за виконавчими листами: експерт аналізує коректність розрахунків за виконавчими листами.

Перевірка відповідності рахунків та звітності: на цьому етапі експерт оцінює узгодженість даних у бухгалтерських звітах із показниками бухгалтерського обліку.

У кінцевому звіті експерт позначає всі виявлені порушення та пропонує способи їх усунення. Він складає документ, який компанія використовуватиме для виправлення помилок у майбутньому.

Правильно організовані процедури контролю оплати праці сприятимуть уникненню помилок у розрахунках і допоможуть уникнути конфліктних ситуацій як з працівниками, так і з державними органами.

Список використаних джерел:

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України № 2136 від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
2. Podolianchuk O. Accounting and taxation of calculations on current payments to employees. Theoretical and practical aspects of the development of the European Research Area: monograph / edited by authors. 1st ed. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». 2020. P. 220-246.
3. Воронко Н. Р., Брусью Т. В., Воронко Р. М. Нормативно-правове регулювання трудових відносин та організаційно-методичні аспекти аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2020. Вип. 59. С. 124-131.

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Потриваєва Н. В.

докторка економічних наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування

Слободян Т. А.

здобувачка вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасному бізнес-середовищі, що постійно змінюється та піддається різноманітним впливам, управління ризиками є критично важливою складовою успіху будь-якого підприємства. Однією з ключових функцій, яка допомагає підприємствам ефективно управляти ризиками, є бухгалтерський облік.

Бухгалтери вважаються основою бізнесу, і їх роль як менеджерів з ризиків є надзвичайно важливою в цьому відношенні. Їх унікальний фінансовий погляд допомагає визначати та зменшувати ризики, а також впроваджувати стратегії для їх управління [1].

Управління ризиками на підприємстві спрямоване на мінімізацію збитків від непередбачених подій. Використання спеціальних стратегій у бухгалтерському обліку стає необхідним, оскільки деякі ситуації можуть вийти з-під контролю, а бухгалтерські операції завжди важливі [2].

Бухгалтерський облік стає все більш тісно пов'язаним з технологіями. Відслідковування транзакцій, автентифікований аудит – все це зараз робиться майже без участі людини завдяки різноманітним ІТ-рішенням. Використання стратегій управління ризиками на основі сучасних ІТ-технологій може бути надійним рішенням. Хмарні обчислення, які контролюють багато бізнес-операцій сьогодні, можуть слугувати ефективним резервним планом у разі збоїв [2].

Бухгалтерський облік і управління ризиками тісно пов'язані. Бухгалтерський облік надає важливу фінансову інформацію для ідентифікації, оцінки та управління ризиками. Крім того, системи бухгалтерського обліку включають вказівки щодо розкриття інформації про ризики, забезпечуючи прозорість і підзвітність в управлінні ризиками [2].

Роль хмарних технологій в управлінні ризиками для бухгалтерів надзвичайно важлива з кількох причин [2]:

- захист даних;
- незалежність від пристрою;
- гнучка та регульована структура;
- краща співпраця з клієнтом;
- новітні технології, постійні оновлення;
- краще планування та призначення завдань.

Хмарні обчислення не лише роблять роботу бухгалтера більш ефективною, але й зменшують ризики втрати даних та перебоїв у роботі, що робить їх незамінними для стратегії управління ризиками [3, с. 82].

Ще однією важливою роллю бухгалтерського обліку в управлінні ризиками є підтримка розробки стратегій управління ризиками. Бухгалтери співпрацюють з іншими відділами та зацікавленими сторонами з метою розробки та впровадження стратегій, спрямованих на мінімізацію наслідків ризиків, наприклад, шляхом впровадження внутрішнього контролю, диверсифікації інвестицій або застосування страхування від ринкових ризиків. Крім того, бухгалтерський облік виконує важливу роль у моніторингу та звітності про управління ризиками. Бухгалтери відповідають за відслідковування ефективності стратегій управління ризиками, звітування про їх реалізацію та надання рекомендацій щодо їх поліпшення [4].

Бухгалтерський облік пропонує важливі методи та інструменти для встановлення внутрішнього контролю та відстеження заходів зі зменшення ризиків [5]:

1. Системи бухгалтерського обліку сприяють створенню надійного внутрішнього контролю, що знижує ризики шахрайства та помилок. Шляхом встановлення розподілу ролей, проведення регулярних аудитів і належної документації, бухгалтери забезпечують правильність та надійність фінансової інформації.

2. Відповідність нормативам важлива для уникнення юридичних проблем. Експерти з бухгалтерського обліку допомагають підприємствам дотримуватися вимог до фінансової звітності, податкового законодавства та галузевих правил, що допомагає уникнути штрафів та зберегти репутацію.

3. Бухгалтерський облік забезпечує постійне звітування про ризики та моніторинг. За допомогою регулярної фінансової звітності, бухгалтери допомагають організаціям постійно контролювати та оцінювати ризики, надаючи керівництву інформацію про їх фінансові наслідки.

Бухгалтерський облік має багато різних аспектів і має вирішальне значення для управління ризиками. Він пропонує точну фінансову звітність, налагоджує внутрішній контроль і процедури відповідності, спрощує складання бюджету та прогнозування, робить можливим аналіз і управління ризиками, а також відстежує продуктивність.

Завдяки можливостям бухгалтерського обліку підприємства можуть ефективно ідентифікувати та знижувати ризики, що гарантує фінансову стабільність, відповідність законодавству та успішність у довгостроковій перспективі. Використання сучасних технологій, таких як хмарні обчислення, додатково підсилює роль бухгалтерського обліку, забезпечуючи безпеку даних та забезпечуючи швидку реакцію на зміни у бізнес-середовищі.

Бухгалтерський облік не лише забезпечує точну фінансову звітність, але й відіграє стратегічну роль у забезпеченні стійкості та успішності підприємства в умовах постійної невизначеності та ризиків.

Список використаних джерел

1. The Role Of Accountants As Risk Managers - FasterCapital. *FasterCapital*. URL: <https://fastercapital.com/topics/the-role-of-accountants-as-risk-managers.html> (дата звернення 20.03.2024).
2. How Do Accountants & CPAs Deal with Risk Management?. *Ace Cloud*. URL: <https://www.acecloudhosting.com/blog/risk-management-in-accounting-firms/#:~:text=Accounting%20systems%20generate%20crucial%20financial,implementation%20of%20risk%20mitigation%20strategies>. (дата звернення 20.03.2024).
3. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022. №26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8).
4. Mirza F. M. The Role of Accounting in Internal Controls and Risk Management. *Medium*. URL: <https://medium.com/@fawadmmirza/the-role-of-accounting-in-internal-controls-and-risk-management-6c233d84d7a6#:~:text=It%20involves%20developing%20a%20strategy,support%20the%20risk%20management%20process>. (дата звернення 21.03.2024).
5. The role of accounting in risk management- *Especia*. *Especia Associates LLP*. URL: <https://especia.co.in/post/the-role-of-accounting-in-risk-management/> (date of access: 21.03.2024).

УДК 336.221:004.9

ПРОЦЕСИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ОПОДАТКУВАННІ

Лагодієнко Н. В. доктор економічних наук, професор кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет
Красноноженко В. О. здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Розглянуто сутність цифровізації. Визначено основні аспекти розвитку цифровізації оподаткування в Україні. Продемонстровано головні переваги та недоліки процесу цифровізації оподаткування в Україні.

Ключові слова: держава, податки, цифровізація, Україна, технології, економіка.

Цифрові технології зазнали стрімкого розвитку протягом останніх десятиліть, і впровадження їх у різні галузі господарства стало необхідністю для сучасного суспільства. Однією з таких галузей є оподаткування, де цифрові технології відіграють значну роль у процесах збору, обробки та аналізу податкової інформації. Україна не залишається осторонь цього тренду, впроваджуючи різноманітні ініціативи з цифровізації оподаткування. У цьому контексті дослідження процесів цифровізації оподаткування в Україні стає актуальним завданням, що дозволяє розкрити сутність, переваги та виклики цього явища.

Цифровізація оподаткування в Україні спрямована на впровадження електронних систем збору податків, спрощення процесів декларування та звітності для платників податків і підвищення ефективності контролю за сплатою податків. Це включає в себе впровадження електронних систем

реєстрації платників податків, електронного документообігу та електронних звітів. Такий підхід дозволяє зменшити адміністративні витрати як для держави, так і для платників податків, а також зменшити можливість корупції та підтримує більшу прозорість в системі оподаткування.

Загалом, Україна вже вдосконалила низку проєктів, що були спрямовані на цифрове оподаткування та завдяки співпраці ДПС та Міністерства цифрової трансформації було впроваджено такі цифрові послуги на Порталі «Дія» як цифровий податковий номер, шеринг документів, довідка про доходи та інші. До того ж є можливість користуватися сервісами податкової фізичним особам. За допомогою розділу «Мої податки» на Порталі «Дія» можна отримати інформацію про свої податкові дані, стан розрахунків з бюджетом, дані про банківські рахунки, а також можна сплатити податки та подати декларації для ФОП-спрощенців [1].

Одним із більш вагомим проєктом у цифровізації оподаткування України є «Дія.City», який є унікальним правовим та податковим простором для ІТ-компаній, що розповсюджується на всю територію України та закладає для технологічного бізнесу відповідні умови, враховуючи особливості внутрішнього ринку та конкуренцію з іншими країнами. Виділено основні складові проєкту (рис.1) [1].

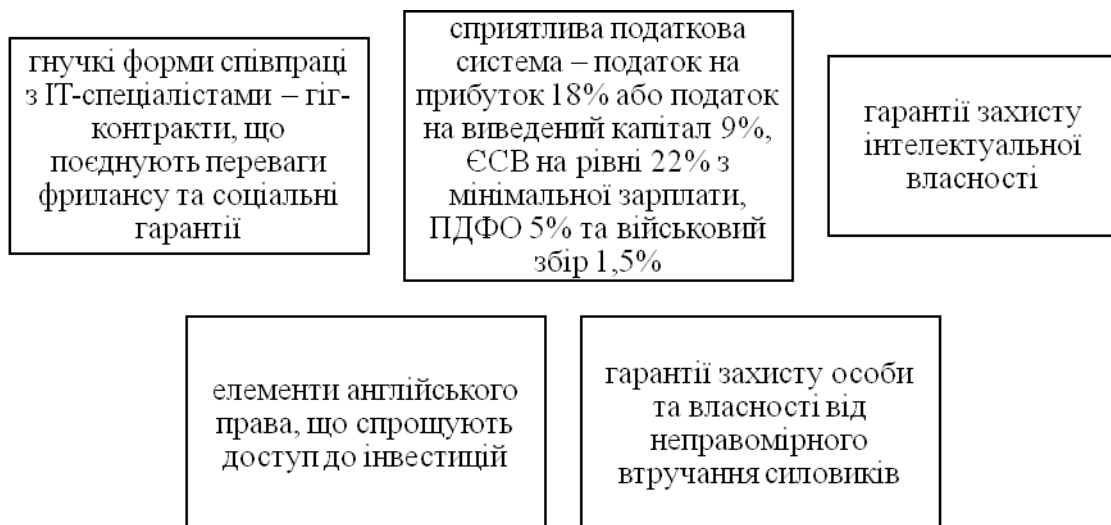

Рисунок 1 – Складові «Дія.City»

Джерело: сформовано автором на основі [1].

Також на офіційному сайті Державної податкової служби України доступні електронні сервіси, які є корисними для населення України, розглянемо основні з них (рис. 2) [2].

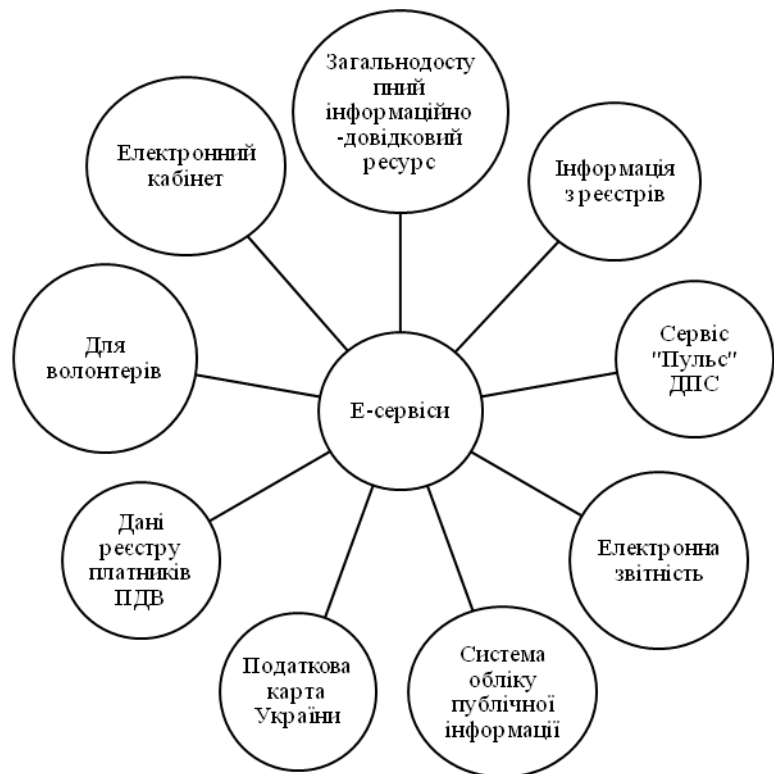

Рисунок 2 – Е-сервіси Державної податкової служби України

Джерело: сформовано автором на основі [1].

Втім, користуючись даними послугами, слід виокремити як позитивні фактори, так і основні недоліки цифровізації оподаткування в Україні (табл.1).

Таблиця 1 – Переваги та недоліки цифровізації оподаткування в Україні

Переваги	Недоліки
➤ Спрощення адміністративних процедур ➤ Підвищення прозорості та контролю ➤ Боротьба з корупцією ➤ Тісний взаємозв'язок та координація з іншими урядовими структурами та установами ➤ Зниження державних видатків на дотримання податкового законодавства (виконання податкового обов'язку)	➤ Необхідність компетентності ➤ Потенційні загрози кібербезпеці ➤ Малорозвинена телекомунікаційна інфраструктура в сільській місцевості ➤ Є частка користувачів, що не користуються електронними послугами ➤ Недостатність бюджетних коштів на модернізацію та діджиталізацію податкової служби

Джерело: сформовано автором.

Аналізуючи процеси цифровізації оподаткування в Україні, можна зробити висновок, що цей процес є важливим етапом у розвитку податкової системи країни. Впровадження цифрових технологій дозволяє підвищити ефективність збору та обробки податкової інформації, зменшити

адміністративні витрати та покращити контроль за сплатою податків. Однак, цей процес також стикається з викликами, такими як необхідність інвестицій у технології та кібербезпеку, а також потребу в компетентному персоналі. Загальна тенденція свідчить про те, що цифровізація оподаткування в Україні є невід'ємною частиною стратегії модернізації податкової системи та сприяє створенню більш прозорого та ефективного оподаткування у країні.

Список використаних джерел:

1. ДПС: Цифровізація у сфері оподаткування є важливою складовою розвитку цифрової економіки. *tax.gov.ua*. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/568593.html> (дата звернення: 05.04.2024).
2. Державна податкова служба України. *tax.gov.ua*. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2024).

Abstract: *The essence of digitization is considered. The main aspects of the development of digitalization of taxation in Ukraine have been determined. The main advantages and disadvantages of the process of digitalization of taxation in Ukraine are demonstrated.*

Keywords: *state, taxes, digitization, Ukraine, technologies, economy.*

УДК 657.1

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сирцева С.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: *розглянуто роль бухгалтерського аутсорсингу у системі економічної безпеки підприємства. Аргументовано, що визнання даного інструментарію ефективним засобом управління економічною безпекою підприємства.*

Ключові слова: *аутсорсинг, бухгалтерський облік, економічна безпека, інформаційне забезпечення.*

Однією з ключових умов успішного розвитку будь-якого суб'єкта господарювання є належним чином сформована система його економічної безпеки. Об'єктом економічної безпеки є економічна система та її основні компоненти, а саме: виробничі, фінансові та трудові ресурси, структура суб'єкта господарювання.

За допомогою проведення системного моніторингу рівня економічної безпеки, підприємство зможе уникнути можливих загроз та виявити проблемні аспекти, що дозволить оцінити ефективність його діяльності та розробити запобіжні заходи для забезпечення стабільності функціонування [1]. Проте впровадження таких запобіжних заходів неможливо забезпечити без систематизованих даних про майновий та фінансовий стан підприємства. Джерелом таких даних показники фінансової звітності. Саме інформація

представлена в бухгалтерських (фінансових) звітах дозволить дати адекватну оцінку стану економічної системи, порівняти контрольовані параметри управління об'єктом до і після прийняття управлінського рішення, оцінити його ефективність, очікувані результати або виявити проблеми для подальшого пошуку альтернативних рішень.

Система збору та обробки інформації відіграє важливе значення на всіх етапах управління підприємством. Основною інформаційною системою для прийняття управлінських рішень виступає система бухгалтерського обліку.

Відповідно до діючого законодавства, зокрема Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №966 бухгалтерський облік – це «процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [2]. Тобто бухгалтерський облік на підприємстві крім інформаційної функції також виконує аналітичну та контрольну, яка прослається в забезпеченні захисту активів від ризиків, зокрема втрат, крадіжок, знищення та інших подібних загроз.

Також Законом №966 визначено варіанти організації ведення бухгалтерського обліку підприємства серед яких є можливість ведення бухгалтерського обліку на умовах договору аутсорсингу.

На практиці, бухгалтерський аутсорсинг передбачає можливість повного часткового делегування функцій бухгалтерського обліку аутсорсинговій компанії. Ці послуги зазвичай включають у себе компіляцію та подання фінансової звітності [3].

Бухгалтерський аутсорсинг стає все більш популярним серед вітчизняних підприємств. Основними причинами цього є:

- посилення контрольних функцій з боку держави щодо правильності нарахування та своєчасності сплати податків, зборів та обов'язкових платежів;
- недостатня кваліфікація штатних співробітників підприємств, або необхідність дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності, що стимулює залучення висококваліфікованих фахівців у даному напрямі;
- бажання власників бізнесу захистити себе від можливих помилок та зменшити фінансові ризики, пов'язані з веденням бухгалтерського та податкового обліку.

Бухгалтерський аутсорсинг може бути важливим інструментом управління економічною безпекою підприємства, адже забезпечує:

1. Ефективне фінансове управління: Залучення професіоналів до ведення бухгалтерського обліку дозволяє підприємствам зосередитися на стратегічному управлінні, виробничих процесах та розвитку бізнесу.

2. Зменшення ризику помилок: Результатом роботи досвідчених аутсорсерів є формування правдивої та достовірної фінансової звітності, що є запорукою економічної безпеки підприємства.

3. Дотримання вимог законодавства: Професійні аутсорсери зазвичай добре знають нормами законодавства у сфері обліку та оподаткування, що допомагає підприємствам уникати штрафів та санкцій за порушення їх вимог.

Таким чином, особливості застосування бухгалтерського аутсорсингу дозволяють його розглядати як вид підприємницької діяльності, який формує нові можливості для оптимізації виробництва та економії витрат, створює конкурентні переваги та дозволяє підприємству бути більш гнучким до впливу факторів зовнішнього середовища, що, у свою чергу, підвищує рівень його економічної безпеки.

Список використаних джерел:

4. Зайченко К.С., Діма Н.І. Економічна безпека підприємства: сутність та роль. *Ефективна економіка*. 2021. №5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/92.pdf.
5. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. №996 : станом на 10 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
6. Яремко І.Й., Гузандрова В.А. Аутсорсинг як інструмент ведення бухгалтерського обліку та його актуалізація в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип.37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1177/1134>.

Abstract: *the role of accounting outsourcing in the system of economic security of the enterprise is considered. It is argued that the recognition of this toolkit as an effective means of managing the economic security of the enterprise.*

Keywords: *outsourcing, accounting, economic security, information provision.*

УДК 338.242

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Чебан Ю.Ю., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: *Розглянуто сутність, змістове навантаження, структуру професіоналізації у сфері публічних закупівель. Визначено роль та значення професіоналізації у розвитку закупівельної діяльності. Накреслено напрями розвитку професіоналізації.*

Ключові слова: *публічні закупівлі, фахівець, професіоналізація, навчання, підвищення кваліфікації.*

Сфера публічних закупівель не обмежується лише закупівельним процесом, що вимагає перманентного процесу підвищення прозорості, конкурентності, ефективності зазначеної сфери. Останнє не є можливим без удосконалення професійності, зокрема й на шляху трансформації системи публічних закупівель України у відповідність до стандартів Європейського Союзу.

Суттєвих стрімких кроків розвитку професіоналізація набула поряд з розвитком та впровадженням електронної системи закупівель. Отже, одним із напрямків стратегії реформування системи публічних закупівель була, залишається і буде актуальною професіоналізація сфери публічних закупівель.

Основною метою професіоналізації сфери публічних закупівель є побудова та закріплення такого ринку фахівців з публічних закупівель:

- які будуть здатні ефективно закуповувати в інтересах держави, дотримуючись етики та принципів публічних закупівель;
- які будуть здатні професійно пропонувати необхідні товари, роботи і послуги;
- які будуть здатні об'єктивно та своєчасно контролювати сферу публічних закупівель;
- які будуть здатні спостерігати та аналізувати, прогнозувати та удосконалювати сферу публічних закупівель.

Зазначимо, що закон України «Про публічні закупівлі» не містить суттєвих кваліфікаційних вимог, крім освіти та заборонних вимог претендентам на посаду [1]. Враховуючи затвердження професійного стандарту «Фахівець з публічних закупівель», доцільним було б встановлення більш конкретних вимог щодо фахівців, їх навчання та видів і строків підвищення кваліфікації, як мінімум, та додання ще одного принципу закупівель – професійність, як максимум [2].

До того ж, жоден нормативний документ не передбачає можливості аутсорсингу в закупівельній діяльності, що для певних Замовників та Учасників було б досить актуальним, враховуючи, наприклад, незначну кількісну характеристику закупівель чи участі.

Маємо зауважити, що у процесі закупівель беруть участь не лише фахівці з закупівель, а тому для досягнення всіх вимог, які висунуто державою до закупівельного процесу, базові знання та навички повинні мати інші фахівці Замовників та Учасників, які залучені до закупівельного процесу навіть опосередковано, наприклад, керівники, бухгалтери, юристи, технічні працівники тощо. Як правило, типовий набір навичок не містить у своєму складі закупівельних, що, на нашу думку, має бути виправленим вже з університетських освітніх програм.

У професіоналізації, як правило, структурно виділяють безкоштовні онлайн-курси, платні курси, консультації від низки суб'єктів (Уповноважений орган, електронні майданчики, освітні та практичні центри тощо), освітні програми, освітні компоненти, інформаційне забезпечення тощо. На нашу думку, до такого переліку доцільно було б додати професійне спілкування, зокрема й у соціальних мережах.

Останнім часом професіоналізація у сфері публічних закупівель все частіше розглядається як важлива умова забезпечення дотримання законодавства у сфері закупівель та дотримання принципів здійснення закупівель. Основними елементами професіоналізації сфери публічних закупівель можна визначити інституційну та методологічну основу; етику; управління людськими ресурсами; постійний розвиток та навчання; мотивація.

Якщо дуже коротко надати характеристику змінам в освітньому забезпеченні професіоналізації у сфері публічних закупівель, то зауважимо наступне: перевага впровадженню освітніх компонент та освітніх програм стала на бік галузі знань 07 «Управління та адміністрування»; освітні компоненти впроваджують для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» та «Магістр», а не лише «Магістр»; приділяється значна увага

спілкуванню зі стейкхолдерами та неформальній освіті; впроваджується практична підготовка та наукова складова тощо.

Отже, публічні закупівлі безворотньо перейшли від набору формальностей до стратегічного інструменту управління, тому професіоналізація має супроводжуватися відповідним навчанням, підвищенням кваліфікації, професійним спілкуванням та мотивацією. Ми впевнені, що попит на професійний підхід в організації та проведенні, участі та контролю закупівель зростатиме постійно в контексті вдосконалення самої сфери публічних закупівель.

Список використаних джерел:

3. Про публічні закупівлі : закон України від 25.12.2015 № 922-VIII; станом на 16 серпня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

2. Про затвердження професійного стандарту «Фахівець з публічних закупівель»: наказ Міністерство економіки України від 14.09.2023 № 13580; станом на 23 квітня 2024 р. URL: <https://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=4f80c65b-a263-4b25-827f-7c4a8b6c97c6>.

Abstract: *The essence, content load, and structure of professionalization in the field of public procurement are considered. The role and importance of professionalization in the development of purchasing activity is determined. The directions of development of professionalization are outlined.*

Keywords: *public procurement, specialist, professionalization, training, professional development.*

СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ У ГАРАНТУВАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сіренко Н.М.,

*завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв*

Важливість цифровізації в контексті фінансової безпеки України на сучасному етапі функціонування детермінується комплексом взаємопов'язаних причин, серед яких:

1. Необхідність забезпечення ефективності фінансових операцій. Цифрові технології дозволяють автоматизувати фінансові процеси, зменшуючи ризик помилок та пришвидшуючи їх обробку. Зокрема, це стосується електронних платежів, онлайн-банкінгу, автоматизованих систем обліку фінансових установ.

2. Гарантування кібербезпеки через безперервний захист державою фінансової системи від кібератак та зловмисників.

3. Потреба в транспарентності та аналітиці. Цифрові інструменти дозволяють збирати, аналізувати та візуалізувати фінансові дані, що сприяє оперативному виявленню незаконних фінансових операцій, боротьбі з корупцією та забезпечує прозорість бізнесу.

4. Забезпечення вимог в розвитку фінтех та інновації, які генерують нові можливості для фінансової стабільності та росту.

Посилення цифровізації в цих напрямках сприяє покращенню фінансової безпеки держави за умови виваженого планування та регульованого впровадження.

В свою чергу банківська сфера України відіграє ключову роль у стабільності фінансової системи країни, оскільки банки: є основними постачальниками фінансових послуг (зберігання коштів, кредитування, платіжні операції, інвестування та фінансове посередництво); сприяють мобілізації фінансових ресурсів, стимулюють економічний розвиток шляхом надання кредитів підприємствам та домогосподарствам; забезпечують стабільність фінансової системи через управління ризиками та ліквідністю. Таким чином, банківська сфера стимулює економічний розвиток країни, сприяючи зростанню інвестицій, інновацій.

Банківська система відіграє ключову роль у розвитку інновацій, забезпечуючи фінансування для інноваційних проєктів та стартапів. Банки надають кредити та інвестиції підприємствам, які займаються дослідженнями та розробками, технологічними інноваціями та впровадженням новаторських рішень. Вони також можуть створювати спеціалізовані програми фінансування

для інноваційних секторів, таких як інформаційні технології, біотехнології, альтернативні джерела енергії тощо.

Банки, крім іншого, виступають як катализатори для інновацій шляхом партнерства з технологічними стартапами, інкубаторами та акселераторами. Вони можуть надавати консультації з фінансування, сприяти впровадженню нових фінансових технологій, таких як блокчейн або штучний інтелект, і забезпечувати розвиток цифрових платіжних систем.

Тому цифровізація банківської системи України є важливим кроком для покращення фінансової ефективності та безпеки. Основні напрями її розгортання повинні полягати у наступному:

1. Розширення впровадження онлайн-банкінгу зі зручним інтерфейсом, використання технологій біометрії для ідентифікації клієнтів, розширення можливостей мобільних застосунків для зручного керування фінансами та впровадження блокчейн-технологій для гарантування безпеки та прозорості операцій.

2. Розробка цифрових інструментів для аналізу фінансового стану клієнтів, впровадження інноваційних фінансових продуктів, таких як цифрові кредити та інвестиційні платформи, а також збільшення захисту від кіберзагроз і шахрайства через вдосконалення кібербезпеки.

3. Розширення доступності фінансових послуг для малозабезпечених шарів населення за допомогою мобільних застосунків та інтернет-банкінгу, розвиток програм фінансової грамотності для підвищення рівня фінансової освіченості серед населення та використання інноваційних технологій для ефективного управління ризиками та підвищення ефективності операцій банків.

4. Розвиток блокчейн та інтеграція криптовалют у фінансові послуги: здійснення платежів та переказів за допомогою криптовалют; надання можливості інвестувати у криптовалютні фонди або індекси, а також торгувати на криптовалютних біржах; надання кредитів під заставу криптовалют; розробка криптовалютних послуг для захисту від шахрайства та забезпечення безпеки та приватності клієнтів.

Сфера криптовалют активно розвивається в Україні. Зокрема, здійснюється вдосконалення законодавчо-нормативної бази щодо криптовалют та блокчейн-технологій. З'являються криптовалютні обмінники, біржі та інші сервіси для обміну та торгівлі криптовалютами. Це сприяє популяризації криптовалют серед населення та популяризує їхнє використання. З'являється все більше блокчейн-стартапів, які розробляють нові рішення на основі цієї технології в різних галузях, від фінансів до логістики.

Така інтеграція криптовалют у фінансові послуги може сприяти розширенню доступу до фінансових послуг, підвищенню конкуренції та створенню нових можливостей для інновацій у фінансовому секторі. Однак вона також потребує виваженого підходу до регулювання і забезпечення безпеки для захисту інвесторів та споживачів.

Захист інвесторів на криптовалютному ринку є частиною фінансової безпеки держави і характеризується підвищеним рівнем ризику через його волатильність та часткову урегульованість. Основні напрями безпеки на

криптовалютному ринку полягають у ліцензованості та прозорості основних суб'єктів, наявності чітких стандартів з безпеки, антишахрайства та захисту споживачів, розвитку відповідної освіти, наявності і постійному вдосконаленні технологій кібербезпеки для захисту криптовалютних активів інвесторів від хакерських атак та інших кіберзагроз.

Таким чином, вказані заходи сприятимуть підвищенню рівня цифровізації банківської сфери, що в свою чергу, позитивно позначиться на фінансовій безпеці країни в цілому.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

Проблема продовольчої безпеки стає все більш актуальною в умовах глобалізації, зростаючої конкуренції і змін клімату, а її вирішення вимагає комплексного підходу, у якому фінансові відносини і механізми відіграють ключову роль.

Одним із важливих аспектів розвитку фінансових відносин є збільшення інвестицій у вітчизняне сільське господарство. Урядові програми підтримки сільського господарства, а також стимулювання інвестицій в аграрний сектор спрямовані на підвищення виробництва продовольства та покращення його якості [1, 2].

Крім того, фінансова підтримка малого та середнього бізнесу в сільському господарстві має важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни [3]. Створення сприятливих умов для розвитку аграрного підприємництва, доступ до дешевих кредитів, підтримка інновацій і технологічного розвитку сприяють підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств [1, 3].

Важливою складовою трансформації фінансових відносин є розвиток фінансових інструментів для страхування врожаїв і ризиків, пов'язаних зі змінами клімату та природними катастрофами [1, 2]. Адже страхування допомагає зменшити фінансові втрати сільських господарств в умовах негативних природних явищ.

Успішна еволюція фінансових відносин при забезпеченні продовольчої безпеки потребує активного впровадження ефективних фінансових інструментів, урядової підтримки та співпраці всіх стейкхолдерів - від державних органів до сільськогосподарських, аграрних підприємств і міжнародних партнерів [1-3]. Вважаємо, що тільки в такий спосіб можна досягти забезпечення продовольчої безпеки та стабільного розвитку аграрного сектору в Україні.

У перспективному розвитку фінансових відносин в Україні необхідно збільшувати обсяги інвестицій у аграрний сектор. Це може бути досягнуто через стимулювання інвестиційної активності за допомогою фінансових інструментів, таких як державні гранти, інвестиційні фонди та пільгові кредити (зі зниженням процентної ставки).

Потребують подальшого впровадження і розвитку фінансові інновації у сільському господарстві, такі як цифрові технології, фінансові послуги (на основі технології блокчейн) та інші технологічні рішення. Це може значно полегшити доступ до фінансових ресурсів для агротоваровиробників і підвищити їх ефективність.

Доцільним є поширення практик страхування фінансових ризиків в агропромисловій діяльності (для зменшення ризиків при вирощуванні, зберіганні та реалізації продукції і забезпечення одержання стабільного доходу господарств аграрної сфери) [1, 2].

Сприятливий фінансовий клімат, інноваційні підходи та розвинута інфраструктура при здійсненні фінансових послуг для агротоваровиробників підвищують продуктивність сільськогосподарського виробництва, забезпечать продовольчу безпеку та стійкий розвиток аграрного сектору в Україні.

Таким чином, процес удосконалення фінансових відносин вимагає комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін, включаючи державні органи, сільськогосподарські підприємства, фінансові установи та міжнародних партнерів.

На шляху до забезпечення продовольчої безпеки важливо розвивати ефективні фінансові механізми, спрямовані на підтримку сільського господарства, стимулювання інвестицій у сільськогосподарський сектор та впровадження фінансових інновацій для зменшення ризиків, пов'язаних із виробництвом, зберіганням і реалізацією продукції.

Збільшення доступу до фінансових ресурсів для сільськогосподарських підприємств і сприяння їхньому ефективному використанню є ключовими факторами у покращенні продовольчої безпеки. Розвиток фінансових інструментів для страхування врожаїв і ризиків також відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості сільськогосподарського виробництва.

Отже, успішна трансформація фінансових відносин при забезпеченні продовольчої безпеки є ключовим фактором для сталого розвитку сільського господарства та забезпечення стабільного постачання продуктів харчування населенню України.

Список використаної літератури:

1. Sirenko N. M., Mikulak K. A., Ihnatenko Zh. V. Financial Mechanisms for the Development of the Agrarian Sector in Market Environment. *Modern Economics*. 2018. Вип. 12. С. 185-190. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V12\(2018\)-28](https://doi.org/10.31521/modecon.V12(2018)-28).
2. Бурковська А.І. Організаційно-економічні засади інвестиційного забезпечення продовольчої безпеки України: дисертація. МНАУ. 2022 р. 299 с. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11706/3/BURKOVSKA%20PhD%20DISSE RTATION_1.pdf

3. Burkovska A., Shebanina O., Lunkina T., Burkovska A. Ensuring food security in the context of the sustainable development of agriculture. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. №3(44). P.337-345. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2021.%2030>.

УДК 338.4:631.1

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Боднар О.А., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Ефективність багатьох аграрних підприємств в умовах військових подій значно знизилася. Управління підприємством складається із вирішення багатьох проблем, які істотно примножились в сучасних українських реаліях. Першочерговими тактичними завданнями для більшості аграрних товаровиробників є протидія негативним фінансовим тенденціям та запобігання банкрутству, а також підвищення їх адаптованості до внутрішніх і зовнішніх загроз. Проте вирішення цих тактичних завдань не гарантує стратегічної перспективи сталого функціонування. Тому особливого значення для аграрних підприємств в умовах, які склалися, набуває антикризове фінансове управління та виокремлення пріоритетних напрямів його розвитку.

Система антикризового фінансового управління аграрних підприємств повинна мати комплексний характер і забезпечувати ефективне вирішення різноманітних фінансово-економічних проблем [1].

Комплекс заходів стратегії антикризового фінансового управління для розвитку аграрних підприємств та його пріоритети можна узагальнити наступним чином.

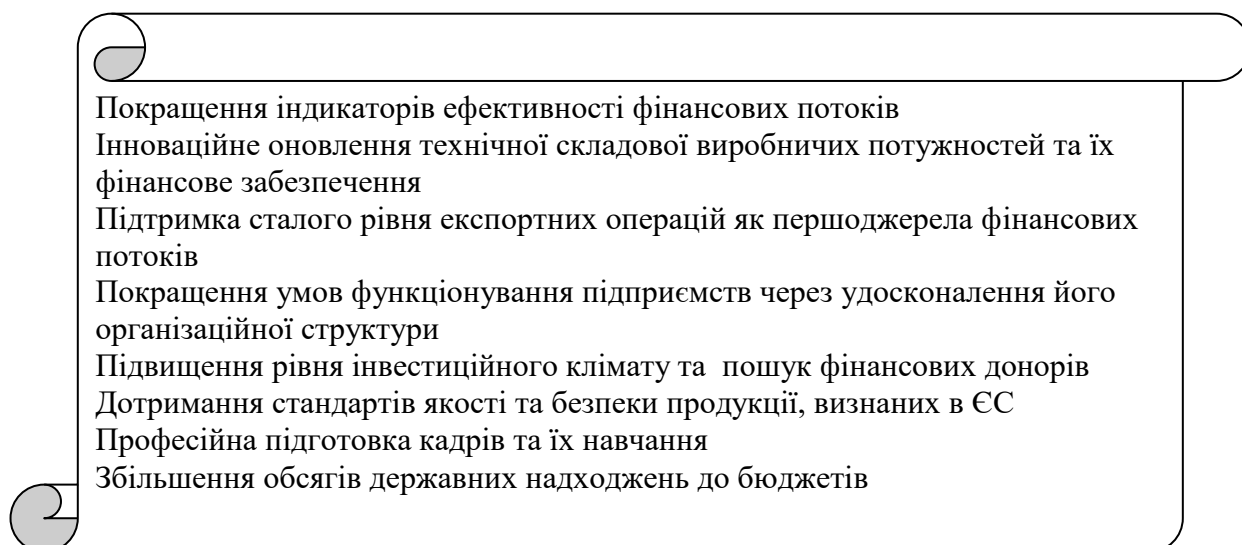

Рисунок 1 – Пріоритетні напрями фінансового розвитку аграрних підприємств

Джерело: сформовано автором з використанням [1]

Врахування зазначених на рис. 1 пріоритетних напрямів дозволить отримати наступні результати антикризового управління: нарощування ринкової вартості бізнесу та обсягів споживання харчових продуктів та їх пропозиції на ринку; провідні позиції на європейському ринку та збільшення ринкової частки; узгодження інтересів учасників в системі «виробництво - заготівля – переробка – реалізація»; підвищення рівня зайнятого населення із відповідною професійною кваліфікацією та збільшення його доходів; забезпечення рівного доступу всіх учасників до ефективних каналів збуту продукції; підвищення інвестиційних потоків та надання субсидій інноваційно активним підприємствам; формування фінансових інституцій з адаптації до вимог якості і безпеки ЄС; підвищення рівня фінансового забезпечення програм розвитку АПК [1].

Разом з тим, реалізація антикризового управління може бути ускладнена наступними причинами:

внутрішні ресурси підприємства протидіють антикризовим заходам, затримуючи або перериваючи реалізацію антикризового управління; відсутній практичний досвід впровадження антикризового менеджменту, керівництво компанії має лише уявлення про методологію управління проектами, засноване на теоретичному вивченні стандартів;

технічні та управлінські помилки менеджменту при здійсненні антикризового управління, пов'язані з недостатніми компетенціями у сфері управління;

немає єдиного розуміння керівництвом цілей і завдань антикризового управління на підприємстві;

відсутні відповідні документи та формалізовані алгоритми, що регламентують комунікації, ієрархію управління та діяльність підрозділів підприємства.

Здійснення антикризового управління — це регламентація, відбір сил, засобів і відповідальних (встановлення регламенту антикризового управління промисловим підприємством; відбір сил і засобів для здійснення антикризового управління; визначення відповідальних за впровадження антикризового управління; поетапне впровадження антикризового управління аграрним підприємством; періодичний аналіз діяльності підприємства; моніторинг ефективності антикризового управління аграрним підприємством).

Алгоритм побудови системи антикризового управління можна представити наступним чином: ідентифікація кризи; відбір сил та засобів; передача інформації керівництву компанії; формування робочої групи з оцінки кризових явищ та надання їм повноважень; збір даних для аналізу; аналіз виявлених факторів; звітність перед керівництвом компанії; прийняття рішень про необхідність антикризового управління [2].

Антикризове управління в аграрному підприємстві має забезпечувати:

здійснення постійного моніторингу на різних рівнях залежно від поточної ситуації та фактів виявлення кризових явищ та їх масштабів, що дозволяє своєчасно ідентифікувати загрози та розробляти відповідні заходи протидії;

використання переважно власних ресурсів підприємства з метою скорочення супутніх витрат на моніторинг та антикризові заходи;

чітке розмежування та визначення особистої відповідальності та повноважень;

системний підхід до визначення явищ і факторів кризових явищ, а також у розробці та реалізації антикризових програм за рахунок залучення спеціалістів і керівників різних рівнів і видів діяльності відповідно до напрямків джерел загроз;

посилення контролю за витрачанням коштів і ресурсів (матеріальних і трудових), спрямованих на антикризові заходи та способи їх більш ефективного використання, за рахунок якісної поінформованості залучених спеціалістів;

підвищення ефективності використання фактору часу при аналізі ситуації та реалізації антикризових заходів;

якісне підвищення рівня систем і методів внутрішніх комунікацій [3].

Результатом такого підходу має стати подолання кризи (з подальшим переходом до оперативного управління організацією), оцінка ефективності антикризових заходів, впровадження системи моніторингу прояву кризових явищ на підприємстві.

Аналіз практики антикризового управління в аграрних підприємствах та оцінка її позитивних і особливо негативних результатів вилилися у розробку комплексного підходу до впровадження внутрішніх і зовнішніх механізмів антикризового управління. Встановлено, що внутрішні механізми повинні бути адаптовані до конкретної стадії кризи: превентивні, реакційні та посткризові. Однак важливою проблемою щодо впровадження зовнішніх механізмів антикризового управління є фінансування.

Отже, пріоритетні напрями розвитку антикризового фінансового управління аграрних підприємств мають відповідати загальній стратегії фінансового розвитку підприємства, здійснюватись комплексно з урахуванням наявних внутрішніх ресурсів та можливих зовнішніх фінансових потоків, які реально залучити в сучасних умовах господарювання. Важливим є чітке дотримання алгоритму побудови та функціонування системи антикризового управління.

Система антикризового фінансового управління аграрних підприємств повинна мати комплексний характер і забезпечувати ефективне вирішення різноманітних фінансово-економічних проблем, поєднуючи стратегію фінансового захисту інтересів власників аграрного бізнесу та антикризове управління, яке має на меті нейтралізацію кризових явищ.

Список використаних джерел:

1. Гришов В. В. Антикризове фінансове управління: принципи та методи фінансового захисту на аграрних підприємствах. 2017. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/11/17.pdf>
2. Боднар О.А. Светенко Р.О. Сучасна парадигма антикризового управління аграрним підприємством. Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, Миколаїв, 23-24 листопада 2023 р. МНАУ, 2023. С. 46-47.

3. Yekimov S., Nianko V., Sirenko N., Burkovska A., Bodnar O. The Problem of Attracting Private Investment in Agriculture. In: Muratov A., Ignateva S. (eds) Fundamental and Applied Scientific Research in the Development of Agriculture in the Far East (AFE-2021). AFE 2021. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2022, vol 353. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-91402-8_7.

УДК 658.1

ФІНАНСОВИЙ СКОРИНГ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Мікуляк К. А., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У динамічному світі фінансовий стан підприємств зазнає постійних змін, відтак аналіз низки критеріїв, пов'язаних з надійністю та платоспроможністю підприємств набувають особливого значення. Фінансовий скоринг допомагає аграрним підприємствам вирішувати питання щодо фінансового стану контрагента за допомогою оперативної та коректної оцінки фінансової надійності наявних та потенційних клієнтів та бізнес-партнерів, тому проведення дослідження щодо особливостей здійснення фінансового скорингу підприємств аграрного сектору є своєчасним та актуальним.

Теоретичним аспектам проведення фінансового скорингу підприємств приділяли увагу Ю.В. Петрук, Л.П. Артеменко [1], застосування скорингових моделей для прогнозування фінансових ризиків досліджували Є.О. Демківський та Т.І. Демківська [2]. Здійсненням аналізу результатів фінансового скорингу підприємств, а відтак представленням у своїх наукових працях динаміки скорингових індексів фінансової потужності займалися К.С. Воробйов, Н.М. Гуржій [3] та ін.

В Україні з 2013 р. функціонує аналітична система для комплаєнсу, аналізу фінансової стійкості підприємств, ділової розвідки та розслідувань – YouControl [4].

Розроблена скорингова модель оцінки від YouControl є інформаційним продуктом, який показує загальний рівень фінансових ризиків. Високий рівень фінансової стійкості мають підприємства з індексом «А» – вище верхнього квартиля розподілу FinScore (фінансового скорингу), добрий рівень фінансової стійкості «В» – вище медіани розподілу FinScore, задовільний рівень фінансової стійкості «С» – вище нижнього квартиля розподілу FinScore та незадовільний рівень фінансової стійкості «D» – нижче нижнього квартиля розподілу FinScore. Відповідно, підприємства з індексом «D» можуть банкрутувати частіше у 10-14 разів, ніж підприємства з індексом «А».

Загальний індекс FinScore до 2018 р. розраховувався за допомогою формули [4]:

$$FinScore\ Index = \sum_{i=1}^n F_i \cdot w_i$$

де, F_i – бал, одержаний підприємством за фактором, який виражено індикатором i . Обмеження: $1 \leq F_i \leq 4$;

w_i – вага фактору F_i . Обмеження: $0 \leq w_i \leq 1$; $\sum_{i=1}^n F w_i = 1$.

n – кількість локальних потенціалів, $n = 10$.

Наразі оцінка фінансової стійкості підприємств та пошук B2B клієнтів здійснюється за допомогою індексу фінансової стійкості підприємства (FinScore) на основі двадцяти фінансових індикаторів, які були відібрані за результатами емпіричного дослідження динаміки приблизно ста фінансових показників й у сукупності відображають стан ліквідності підприємства, його платоспроможність, рентабельність та ділову активність у порівнянні з конкурентами на ринку. За допомогою оцінки фінансової стійкості підприємств здійснюється прогнозування можливості настання банкрутства досліджуваного підприємства, адже індикатори FinScore підтверджують високу сигнальну здатність в частині прогнозування ймовірності банкрутства підприємств [5].

Граничні значення показника FinScore залежно від отриманих фінансових індикаторів підприємства знаходяться у межах від 1 (мінімальна фінансова стійкість) до 4 (максимальна фінансова стійкість) [4].

Фінансовий скоринг має ряд переваг, серед яких слід відзначити: швидкість прийняття управлінських рішень; об'єктивність (ґрунтується на даних); точність (постійне вдосконалення моделей машинного навчання, що у цілому підвищує точність оцінки); зниження ризиків (сприяє мінімізації ризиків неплатежів та шахрайства); консолідацію та аналіз даних про господарську діяльність підприємств протягом 5 років.

Водночас у майбутньому відбуватиметься удосконалення методики фінансового скорингу, зокрема щодо: покращення системи оцінки й доповнення індексу новими індикаторами зважаючи на зміни тенденцій у ринковому середовищі; покращення системи скорингу шляхом застосування даних щодо волатильності протягом тривалої часової динаміки після тестування на емпіричних рядах даних [4].

Отже, фінансовий скоринг підприємств аграрного сектору в умовах динамічних змін зовнішнього середовища дозволяє орієнтуватися у виборі контрагентів, прогнозувати ймовірність настання банкрутства, знаходити B2B клієнтів, що у майбутньому дозволить підприємствам реагувати на ризики та економічно зростати.

Список використаних джерел:

1. Петрук Ю.В., Артеменко Л.П. Особливості стратегічного планування підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2022. №22. С. 72-78.
2. Демківський Є.О., Демківська Т.І. Застосування скорингових моделей для прогнозування фінансових ризиків. *Інформаційні та комп'ютерні технології* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Мехатронні системи: інновації та інжиніринг». URL: <http://surl.li/suock>.

3. Воробйов К.С., Гуржій Н.М. Аналіз ринкових потужностей як одна зі складових оцінки капіталу бренду виробників кави в Україні. *Економічний простір*. 2022. №180. С. 89-97. URL: <http://surl.li/suogv>.
4. Методика фінансового скорингу від YouControl. URL: <http://surl.li/suocg>.
5. YC Market Blog. FinScore та MarketScore – як працюють суперсили YC.Market. URL: <http://surl.li/suocd>.
6. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Інструментарій стратегічного аналізу розвитку аграрного сектору у ринковому середовищі. Київ. *Облік і фінанси*. № 3 (89), 2020. С. 107-113.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»

ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

БІЛІЧЕНКО Олександр,

кандидат економічних наук, доцент,

Миколаївський національний аграрний університет

bilichenko77@ukr.net

orcid.org/0000-0002-5241-3195

***Анотація.** У дослідженні розглянуто специфіку соціального підприємництва, наведено приклади успішної реалізації соціальних проєктів у Миколаївському національному аграрному університеті. Особливу увагу приділено популяризації соціального підприємництва.*

***Ключові слова:** соціальне підприємництво, соціальне партнерство, соціальний проєкт, соціальний бізнес.*

Сучасний світ стрімко змінюється. І те, що раніше могло вважатися не логічним, або навіть таким, що протирічить основним постулатам економічної теорії, наразі набуває якісно нового змісту. Метою даного дослідження є аналіз розвитку соціального підприємництва в Україні у сучасних умовах.

У науковій літературі можна знайти багато визначень підприємницької діяльності. В узагальненому розумінні, підприємництвом вважається будь-яка самостійна економічна діяльність людини, що не суперечить чинному законодавству та провадиться з метою максимізації доходу, на власний ризик і під особисту відповідальність власника. Соціальне підприємництво не виключає необхідність отримання доходу від ведення виробничої діяльності, надання послуг або виконання робіт, але при цьому надає особливого значення вирішенню соціальних проблем і задоволенню суспільних потреб людей.

Соціальне підприємництво у сучасному його вигляді з'явилося в ХІХ столітті. Проте концептуальні прояви було започатковано у Британії дігерами (копачами) ще у ХVІІ столітті [1, с.39]. Історичні приклади з'являлися пізніше і в інших країнах. В Україні, з поміж підприємців, які дбали не лише про власний прибуток, а й про забезпечення суспільних потреб, можна виділити власників цукрових заводів, братів Терещенків. Наприкінці ХІХ – початку ХХ століття, крім іншого, вони фінансували дитячі притулки, де сироти або діти з бідних родин могли оволодіти ремісницькою справою.

Наразі Україна переживає період важких випробувань. Перефразовуючи слова Шейфа Рашида про важкі часи, що народжують сильних людей необхідно зауважити, що часи скрути народжують людей-волонтерів із щирим серцем.

В Україні для створення соціального підприємства не передбачено окрему організаційно-правову форму. Соціальне підприємство організовується у будь-якій зручній формі (організація громадянського суспільства, суб'єкт підприємницької діяльності) [2, с. 5].

Наявність значної кількості соціальних проблем і збільшення чисельності вразливих груп населення в країні спонукає до пошуку нових

підходів щодо вирішення цих проблем. Використання комерційних підходів у соціальній сфері виступає як світовий тренд, що успішно реалізується багатьма країнами, даючи відчутний соціальний ефект. Соціальне підприємництво характеризується наступними рисами:

- отримання доходу від підприємницької діяльності;
- чітке визначення соціальних цілей діяльності підприємства;
- спрямування частини прибутку на досягнення соціальних цілей;
- залучення до процесу прийняття рішень зацікавлених стейкхолдерів.

До соціального бізнесу не відносяться такі види господарської діяльності:

- корпоративна соціальна відповідальність бізнесу. В цьому випадку компанії ставлять за мету максимізацію прибутку, а не вирішення соціальної проблеми за допомогою прибутку;

- бізнес у соціальній сфері. За таких умов компанії просто роблять бізнес на соціальних послугах;

- запровадження платних соціальних послуг. Якщо державні заклади, установи або організації надають додаткові платні послуги, відбувається лише компенсація додаткових витрат, які при цьому виникають.

Миколаївський національний аграрний університет має практику успішної реалізації проєкту зі створення соціального підприємства. Так, спільно з благодійним фондом «ЛАСКА» та за фінансової підтримки IZ – Verein zur Forderung von Vielfalt, Dialog und Bildung (Австрія) та ICAR «Єднання» (Україна) у 2021 році було створено студентське соціальне підприємство «Пекарня «Хліб мого краю». У своїй роботі воно керується Положенням про структурний підрозділ «Студентське соціальне підприємство «Пекарня «Хліб мого краю» [3].

Соціальне підприємство створене з метою забезпечення високоякісним хлібом співробітників і здобувачів вищої освіти Миколаївського НАУ, мешканців та гостей міста Миколаєва й Миколаївської області, а також покращення професійних навичок студентів спеціальностей 241 «Готельно-ресторанна справа» і 181 «Харчові технології». Частина виробленого хлібу постійно передається на безоплатній основі людям із найменш захищених категорій, військовим, внутрішньо переміщеним особам. Університетська освіта передбачає не лише підготовку висококваліфікованих фахівців за обраними спеціальностями. Важливим завданням вищої освіти є формування людини-патріота, виховання всебічно розвиненої особистості, що знає і поважає своє історичне минуле, задля збереження і примноження для наступних поколінь. Першим проєктом, що був реалізований за ініціативи студентської молоді став конкурс із розвитку і збереження історико-культурної спадщини. Його завданням стала розробка рецепту та технологічної карти хліба «Адміральський», який підійшов би до асортименту хлібів «Студентського соціального підприємства Миколаївського національного аграрного університету «Пекарня «Хліб мого краю» [4].

При визначенні переможців, експертна комісія конкурсу рецептів, брала до уваги не лише смакові якості отриманого продукту, а й повноту проведеного

дослідження історії рідного краю, опис походження хлібу «Адміральський», що знайшло своє відображення на упаковці хлібу.

У Миколаївському національному аграрному університеті створено і постійно наповнюється відповідним матеріалом музей. Крім музейної справи, з метою поглиблення іміджевої діяльності, підтримки історико-культурної спадщини області університетом, спільно з БФ «Ласка», було започатковано проведення партнерського конкурсу соціальних проєктів «Від Миколая до Миколая» [5].

Відповідно до розробленого положення було проведено відбір і оголошено переможців конкурсу у відповідних номінаціях. Проте початок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України завадив реалізувати відібрані проєкти.

Поширенню соціального підприємництва в Україні наразі сприяє:

- соціально-економічна ситуація, яка склалася в країні (в умовах протидії військовій агресії набули особливого значення завдання фінансової підтримки соціальної сфери);
- надання вітчизняними та іноземними благодійними, громадськими організаціями та фондами грантової підтримки діяльності соціальних підприємств;
- збільшення кількості осіб із певних соціальних груп, які пережили особливі обставини і сприймають біль інших, як власний (учасники бойових дій, внутрішньо-переміщені особи, люди з особливими потребами та інші);
- наявність у місцевих громад приміщень, що тимчасово не використовуються і можуть бути передані в оренду соціальним підприємствам, які готові задовольняти суспільні потреби мешканців громади, на засадах ведення ефективного бізнесу);
- зацікавленість великих підприємств у підтримці власного іміджу, шляхом сприяння фінансування аутсорсингу в соціальній сфері;
- лояльність споживачів до товарів українського походження на знак підтримки країни, що веде визвольну боротьбу проти агресора, задля хіт беку частини доходів від господарської діяльності на потреби суспільства.

В країні приділяється належна увага популяризації соціального підприємництва. З цією метою використовуються такі заходи як: фінансування стартапів, проведення семінарів, тренінгів, зустрічей із представниками соціальних підприємств, розміщенням статей у засобах масової інформації та інтернет-просторі [6].

Загальна тенденція до поширення успішних практик функціонування соціальних підприємств підтримується і світовими спільнотами. Створюються корисні та інформативні матеріали, що структуровані по принципу полегшення сприйняття й використання [7]. Так поширюються знання про особливості побудови соціального бізнесу, залучення фінансування на проєкти, підбору команди, налагодження зв'язків із потенційними партнерами у сфері соціального бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Соціальне підприємництво: посібник для викладачів курсу / за наук. редакцією к.е.н. А. О. Корнецького – К. : Фамільна друкарня Huss, 2019. – 160 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f709abdc-971c-42b1-9f14-4df944c16378/content> (дата звернення 03.04.2024).
2. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування. / Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. – Київ, ТОВ «Агентство «Україна», 2017. – 92 с. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/Social_Entrepreneurship_web.pdf (дата звернення 03.04.2024).
3. Положення про структурний підрозділ «Студентське соціальне підприємство «Пекарня «Хліб мого краю» URL: <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/299.pdf> (дата звернення 03.04.2024).
4. Конкурс рецептів хлібу «Адміральський» URL: <https://www.facebook.com/100063591758334/posts/5079692668761713/> (дата звернення 03.04.2024).
5. Положення про партнерський конкурс соціальних проєктів «Від Миколая до Миколая» URL: <https://www.mnau.edu.ua/files/studentske-zhittya/polozhennya.pdf> (дата звернення 03.04.2024).
6. Соціальне підприємництво URL: https://ua-news.mnau.edu.ua/2021/06/blog-post_4.html (дата звернення 03.04.2024).
7. Навчальний посібник з соціального підприємництва. Українська соціальна академія. 2021 URL: https://siplatform-live.s3.eu-central-1.amazonaws.com/files/posibnyk_usa.pdf (дата звернення 03.04.2024).

УДК 316:323.2(477)

ПОДОЛАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ЯВИЩ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Борко Тетяна Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

Шешунова Анастасія Вадимівна

здобувачка вищої освіти спеціальності 162 «Біотехнологія та біоінженерія»,

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: у доповіді розглянуто вплив дискримінації, яка існує в сучасному світі у різноманітних проявах. Європейським країнам та Сполученим Штатам вдалося частково подолати дану проблему. Україна також не є виключенням у цьому питанні. Шлях до Європейського Союзу прискорив темпи демократизації України, складовою частиною цього процесу стали позитивні зрушення в бік подолання дискримінаційних проблем у суспільстві на сучасному етапі.

Ключові слова: дискримінація, расизм, статеві дискримінація, мовна дискримінація, релігійна дискримінація, вікова дискримінація, дискримінація людей з обмеженими можливостями, ксенофобія.

Дискримінація – явище у суспільстві, що характеризується упередженим ставленням, порушенням прав та свобод, ущемленням людей за певними критеріями [1, 2].

Дискримінація може проявлятися як: відмова у працевлаштуванні; нерівні умови праці; обмеження у правах; несприйняття колективом; упереджене ставлення; психологічне та фізичне насильство, рабство; уникання; створення стереотипів; некоректні висловлювання; недоречні жарти та інше.

Дискримінація поділяється на різні форми в залежності від ознаки за якою дискримінують: расова, гендерна, мовна, релігійна, вікова, ксенофобія, осіб з обмеженими можливостями.

Расова дискримінація або расизм проявляється у обмеженні та ущемленні людей за кольором шкіри та етнічною приналежністю. Прикладами існування расизму можуть бути апартеїд, ксенофобія, антисемітизм. Протилежністю расизму виступає антирасизм. Одним з проявів антирасизму виступає молодіжна субкультура скінхедів. В Україні рух скінхедів набув протилежного значення, оскільки представники цієї субкультури практикували жорстоке ставлення до іноземців з іншим кольором шкіри, неформалів та людей некорінного етнічного статусу [1, 2, 3]. Їх ідеологія та діяльність порушує права людини і суперечить основному Закону нашої держави, в якому забороняється будь-яке обмеження за ознаками раси та кольору шкіри [4]. Ксенофобія – ненависть, агресивне ставлення до всього іноземного, чужого та незвичайного. Дискримінація людей, котрі виглядають не так, як більшість суспільства: іноземці, неформали, особи з інвалідністю, геї та інші. На рівень ксенофобії в Україні впливає вік, місце проживання, рівень освіти. Найбільше в Україні на сучасному етапі негативно ставляться до росіян, білорусів, ромів.

Гендерна дискримінація або сексизм – це упереджене ставлення через приналежність до певної статі. Проявляється по відношенню до обох представників статі, але до жіночої частіше [1, 2, 6].

В умовах демократизації українського суспільства акцентується увага на гендерних питаннях які спрямовані на вирішення проблем забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [2, 4, 5].

На сучасному етапі все більше жінок залучаються до політичного та економічного життя, беруть участь у лавах ЗСУ. Зменшується розрив у заробітній платі між чоловіками та жінками, в сфері освітньої професійної діяльності.

Мовна дискримінація виявляється у обмеженні окремих людей або національних груп за незнання певної мови, або навпаки, за використання мови не характерної для певної країни або регіону. Демократичність української держави полягає і в тому, що вона забезпечує функціонування мов інших етносів, котрі населяють її територію, при тому, що українська мова має безперечний статус державної мови та мови міжетнічного спілкування. [2, 4, 5].

Релігійна дискримінація виражається в обмеженні прав людей за ознакою релігійної приналежності. Також може проявлятися в неповазі до певної релігії, обмеженні у віросповіданні та слідуванні релігійним традиціям,

забороні у проведенні релігійних свят та обрядів тощо. В Україні гарантується свобода віросповідання, світогляду, релігійної діяльності, ритуальних обрядів та культів, але до тих пір, поки вони не порушують суспільний порядок [2, 4].

Вікова дискримінація або ейджизм проявляється стосовно людей певних вікових категорій: літніх людей, молоді, дітей. Вікова дискримінація проявляється в обмеженні права на працю, матеріальну винагороду, кар'єрне зростання тощо[2].

Дискримінація осіб з обмеженими можливостями. Для осіб з інвалідністю часто не створюється належних умов життя: відсутність пандусів та перил для притримування; спеціальних місць у громадському транспорті; занадто малі розміри дверей, в котрі не зможе проїхати інвалідна коляска; незручне розташування предметів побуту та офісу, занадто круті сходи; непризначені та незручні для людей з інвалідністю вбиральні, низьке матеріальне та пенсійне забезпечення тощо. Осіб з інвалідністю можуть не приймати на роботу, бо вони будуть «відлякувати» клієнтів, можуть відмовляти у наданні вищої освіти, вважаючи, що їм це не потрібно [2].

У зв'язку з воєнними діями, зростає кількість людей з обмеженими можливостями, тому питання подолання цієї форми дискримінації в Україні є дуже актуальним.

Причинами дискримінації можуть бути: недостатня обізнаність з певними соціальними групами; низький рівень виховання та освіти; консервативність; різниця в поглядах та світогляді; різниця в культурах; нерозуміння причин певної поведінки та зовнішнього вигляду; страх перед невідомим; стереотипи; прагнення до норм; брак емпатії; невідповідність очікуванням.

Європа активно йде шляхом подолання дискримінації. Україна, на жаль, на кілька кроків відстає від європейських країн в цьому питанні. Такий стан речей автор може пояснити закритістю та консервативністю України часів Радянського Союзу, де існувала велика кількість суворих правил та обмежень дискримінаційного характеру.

За останні роки, а особливо на шляху до Європейського Союзу, в Україні підвищився рівень демократії. З розвитком демократії в Україні відбуваються позитивні зрушення в напрямку формування толерантності у суспільстві, його європеїзації, вдосконалення законодавства, що безумовно, сприяє подоланню дискримінаційних явищ в українському суспільстві. Дискримінаційні явища можуть бути подолані через освіту, просвітництво, виховання, розуміння, терпимість, толерантність, співпрацю, знання законів тощо.

Таким чином, на сучасному етапі в Україні, в силу вищезазначених причин, існують прояви дискримінації різного виду. В умовах демократичних процесів в Україні, зближенням України з країнами ЄС, реформуванням законодавчої бази відбувається поступове подолання проявів дискримінації. Подолання дискримінаційних явищ залежить від низки факторів, серед яких особливо можна виділити освіту і просвітництво.

Список використаних джерел:

1. Дискримінація: що це таке, яка буває та як ненароком ти порушуєш права людей поруч. Суворовська селищна рада. URL : <https://suvotg.gov.ua/news/1686302847/> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Дискримінація – одна з гострих світових проблем. South Ukrainian national pedagogical university named after K. D. Ushynsky. URL : <https://pdpu.edu.ua/zh-cn/rekomendatsii-psykholohichnoisluzhby/3905-diskriminatsiya-odna-zgostrikh-svitovikh-problem> (дата звернення: 04.04.2024).
3. Скінхеди. Бібліотека для юнацтва. URL: <https://unalib.ks.ua/skinhedi.htm> (дата звернення: 04.04.2024).
4. Конституція України. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
5. Закон України. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2581-19#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
6. Оніщик. Ю. В., Семігіна Т. В., Пожидаєва О. В. Подолання гендерної нерівності в Україні. Політико-правовий, соціальний та освітній виміри. URL : https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/347999535_Podolanna_gendernoi_nerivnosti_v_Ukraini_politiko-pravovij_socialnij_ta_osvitnij_vimiri/links/5fec506845851553a00525fc/Podolanna-gendernoi-nerivnosti-v-Ukraini-politiko-pravovij-socialnij-ta-osvitnij-vimiri.pdf (дата звернення: 04.04.2024).

Abstract: *In this report, the author reviews the influence of discrimination, which exist in modern world in different manifestations. In European countries and the USA, this problem has been partly eliminated. Ukraine also is not exception in this question. Way to European Union sped up paces democratization of Ukraine, the part of this process have become positive changes to the sides of overcoming of discrimination problems in society at the current stage.*

Key words: *discrimination, racism, gender discrimination, language discrimination, religious discrimination, age discrimination, discrimination of people with disabilities, xenophobia.*

УДК 63 (20)

АГРОСФЕРА ЯК ПОСТНЕКЛАСИЧНИЙ ОНТОЛОГІЧНИЙ ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ

МІРОШКІНА Наталія,

к. філос. наук, старший викладач

кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглядається агросфера як пізнавальний конструкт постнекласичного пізнання, оснований на принципах цілісності, системності та інтегративності.

Ключові слова: географічна оболонка, онтологічний статус, науковий конструкт, агрофілософія.

Поняття «агросфера» має на сьогодні багато визначень. Це цілком природно, адже агросфера є предметом вивчення багатьох технічних, аграрних, природничих, економічних на навіть соціально-гуманітарних наук. Найбільш широким визначенням агросфери можна вважати таке: агросфера – це частина географічної оболонки Землі, де розгортається діяльність людини з виробництва продуктів харчування та деяких видів сировини. Таким чином, агросфера є складною соціоприродною системою. Такий онтологічний статус агросфери не дозволяє їй бути класичним об'єктом дослідження, бо методологічні підходи класичного пізнання закріплюють об'єкти за конкретними науками.

Агросфера – це новоутворений елемент біосфери. Він знаходиться під постійним антропогенним впливом. Агросфера одночасно виступає як частина об'єктивної реальності та теоретичний конструкт. Конкретний стан буття агросфери визначається основними, які мають антропологічний, технологічний та природний характер. Людина виступає як замовник, виробник та споживач продукції; безпосереднє технологічне ядро представлене технологіями, виробничою діяльністю та продукцією; фізичний простір виступає як джерело ресурсів. Агрофілософія повинна враховувати той факт, що агросфера є частиною ноосфери – частиною географічної оболонки планети, що охоплена розумовою діяльністю людини.

Як онтологічний об'єкт агросферу характеризують такі риси:

- складність, що складається з багатофункціональності, багаторівневості та різноякісності агроекологічних систем;
- відкритість як безперервний обмін речовиною, інформацією та енергією з довкіллям;
- цілісність (відокремлення певних елементів або привнесення нових може визвати перехід агросфери до нових станів);
- ієрархічність (включення до агросфери підсистем різних рівнів);
- керованість на підставі синергетичного механізму при провідній ролі антропогенного фактору;
- динамічність в лінійному та цикловому просторово-часовому континуумі.

Для агросфери як для штучного об'єкту, характерні такі риси, викликані антропогенним фактором: вилучення з неї органічної речовини, обумовленість її існування діяльністю людини; перевага рослин та тварин, які є продуктом селекції, а не природного відбору; низьке видове різноманіття; розімкненість біохімічних циклів [1].

Такий онтологічний статус агросфери висуває вимоги до створення філософських принципів її розуміння, що можуть претендувати на те, щоб виступати метанауковими принципами її цілісного дослідження. До таких принципів відносяться телеологічний (принцип цвілевої детермінованості); принцип включеності (агросфера є частиною геосфери, біосфери та ноосфери); принцип еквіфінальності (можливості досягти встановлених цілей різними шляхами); принцип розвитку (наголошує на необхідності урахування історії розвитку агросфери ля з'ясування фундаментальних закономірностей змін);

принцип невизначеності (врахування випадковостей та ймовірностей в розвитку агросфери); принцип коеволюції (взаємообумовленості розвитку природи та суспільства).

Все це робить агросферу синтетичним конструктом постнекласичної науки. На сьогодні немає єдиної цілісної теорії агросфери. Це характерна риса об'єкту, що належить до постнекласичного знання. Для такого типу знання характерна розмитість меж між теоретичним та практичним рівнями.

Постнекласичний підхід показує агросферу не тільки як пасивний об'єкт конструювання та контролю, але й як активний фактор, що трансформує інші системи – геосферу, техносферу та само людство. Вплив агросфери на інші системи відбувається не тільки під впливом людини, але й під впливом її внутрішніх закономірностей.

Агросфера як постнекласичний онтологічний об'єкт може бути розглянута в логосному, енергетичному та субстанційному аспектах [2]. Це розкрити її динаміку в ієрархії буття. Логосний підхід розкриває закономірності розвитку агросфери, енергетичний – джерела її розвитку, субстанційний – включеність агросфери в структури географічної оболонки планети та структури буття суспільства. Такий комплекс дозволяє розглянути в синтезі виробничі, економічні, біологічні, географічні, культурні, етичні, екологічні та навіть релігійні фактори розвитку агросфери. Це робить агросферу полем діалогу між природничими, соціально-гуманітарними та технічними науками.

Постнекласичний підхід до агросфери по-новому ставить і питання про істину щодо неї. Критеріями істини стає вже не тільки адекватне відображення реальності, не тільки практична ефективність знання, але й єдність Існуючого та Належного. Це означає, що істинним може бути тільки те знання, яке спрямоване на збереження людини та довкілля.

Список використаних джерел:

1. Рідей, Н. М., & Кучеренко, Ю. А. (2014). Структурно-функціональна характеристика складових агросфери. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*, (3), 36-45.
2. Спаський І. Онтологізація господарства як феномен сучасності: філософсько-методологічний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2018. Випуск 21. С. 98-102.

Abstract: the agrosphere is viewed as a cognitive construct of post-non-classical knowledge, based on the principles of integrity, systematicity and integrability.

Key words: geographical frame, ontological status, scientific construct, agrophilosophy.

ЕКОПОСЕЛЕННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ

Суріна Ганна Юріївна,

канд. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Івершень Сергій Дмитрович

здобувач вищої освіти спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Одним із способів вирішення актуальних екологічних проблем є рух екопоселень, який набирає популярності в межах України та Європи. Духовні засади таких екопоселень бувають різними, але спосіб життя має багато спільних рис. Він орієнтований на цілі Концепції сталого розвитку та агроекології. Досвід життя в екопоселеннях недостатньо досліджений, але він може виявитися корисним в умовах військової агресії проти України при облаштуванні поселень для переселенців і біженців.

Ключові слова: агроекологія, сталий розвиток, екопоселення, здоровий спосіб життя, альтернативне соціокультурне середовище.

У сучасному світі надзвичайно актуальними постали екологічні та кліматичні проблеми, нестача водних ресурсів, ресурсів викопного палива тощо. Для вирішення цих проблем необхідним постає поступовий відхід від звичних методів сільськогосподарського виробництва, а також від звичних способів життя та існування людей, основним заняттям яких є агровиробництво. Одним із варіантів практичного рішення означених проблем є поширення на території України екопоселень.

Під екопоселеннями розуміються поселення, створені для спільного проживання групи людей в екологічно чистому просторі, за різними причинами, зокрема відповідно до концепції сталого розвитку і агроекологічного господарства. Така група людей найчастіше об'єднана спільними духовними ідеями та екологічними цінностями. Духовний зв'язок між членами спільноти сприяє їх більшому згуртуванню та взаємодії, у порівнянні з членами спільнот, створених за іншими принципами [1].

Концепція сталого розвитку певним чином протистоїть економіці постійного зростання. Основною метою останньої є прагнення постійного збільшення виробництва продовольства і продовольчої сировини. «Саме такий підхід призвів до постійного зростання кількості енергії, необхідної для виробництва кожної одиниці продукції, а також до виснаження природних ресурсів і забруднення довкілля» [4].

Наразі зрозуміло, що будувати стратегічні шляхи у майбутнє на засадах збільшення виробництва і постійної гонитви за прибутками у сфері сільського господарства більше неможливо, це призведе людство до глухого кута екологічної катастрофи. Саме тому на конференції 1992 року в Ріо-де-Жанейро

було затверджено концепцію сталого розвитку в рамках прийняття «Порядку денного на XXI століття», де визначалося що сталий розвиток призначений задовольняти сучасні потреби людства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

На сьогодні в Україні існує достатньо широка низка екопоселень, об'єднаних у ГО «Глобальна мережа екопоселень України» — GEN Ukraine (<https://genukraine.com.ua/>). Вона була створена у 2018 році для об'єднання екологічних спільнот різного типу в мережу, мапа якої на сьогодні демонструє 58 екопоселень України. GEN Ukraine у свою чергу є складовою європейської мережі екопоселень та стійких спільнот GEN Europe (<https://gen-europe.org/>).

Незважаючи на те, що кожна з цих спільнот виникла на власних світоглядних засадах, наприклад на засадах християнських, або східних релігійних цінностей, існують певні риси, спільні для них. Саме ці риси дозволили громадам об'єднуватись у мережу GEN Ukraine. Згідно дослідження М. Назаренка спільними засадами екопоселень є [2]:

- стійке землекористування та лісокористування, тобто застосування технологій обробки землі, які її не виснажують;
- мінімізація енергоспоживання – ця проблема вирішується через енергоефективне житло, при будівництві якого використовують сучасні енергозберігаючі технології;
- мінімалізм у споживанні, що виявляється, наприклад, у використанні одного автомобілю на кілька родин, позичанні тих чи інших необхідних речей, оренди замість купівлі;
- здоровий спосіб життя та альтернативне соціокультурне середовище, тобто створення особливого освітнього простору для дітей, простору для спільних свят, зібрань при прийнятті спільних рішень тощо.

Одним з найвідоміших в Україні є екопоселення та пермакультурний центр «Зелені кручі» у Богуславському районі Київської області. Згідно їх фейсбук-сторінки у поселенні під гаслом: «Любимо природу, вирощуємо продукцію, ведемо здоровий спосіб життя», мешкають 11 родин.

Найвідомішим в Україні та за її межами є унікальне господарство ПП «Агроекологія» у Полтавській області, де ідеї агроекології втілюються у життя більше 50 років. Працівники цього підприємства своєю працею не лише успішно реалізують на практиці сучасні ідеї органічного землеробства, а й дбають про розвинуту соціальну інфраструктуру своїх сіл: школи, дитячі садки, музеї, церкви, магазини, лікарні. Тисячі людей з-за кордону за роки існування господарства приїжджали для вивчення досвіду С.С. Антонця, Героя України, почесного академіка НААН України [3].

Отже, ціннісними принципами екопоселень є відхід від традиційного способу життя сучасних цивілізаційних агломерацій внаслідок сумнівів у цінності такого способу життя, орієнтація на цінності сталого розвитку, що базуються на екологічному підході й відмові від економіки невпинного зростання виробництва. Досвід життя в екопоселеннях може виявитися корисним в сучасних умовах військової агресії проти України при організації та облаштуванні тимчасових і постійних поселень для переселенців і біженців.

Список використаних джерел:

1. Дуда Л. А. Особливості способу життя людей в екопоселеннях. Актуальні проблеми психології, Т. 7, вип. 33, 2013. С. 153-162.
2. Назаренко М. С. Екопоселення: світогляд як спроба вирішення глобальних екологічних проблем. Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія, 2019, № 2 (30). С. 159-163.
3. Органічне землеробство: з досвіду ПП «Агроєкологія» Шишацького району Полтавської області. Практичні рекомендації / Антоненко С. С., Антоненко А. С., Писаренко В.М. та ін. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 200 с.
4. Фурдичко О.І., Дем'янюк О.С. Агроєкологія — фундаментальна основа формування збалансованої агросфери. Агроєкологічний журнал. 2014. № 3. С. 7–13

Abstract: *One of the ways to address current environmental problems is the development of eco-villages, which is gaining popularity between Ukraine and Europe. The spiritual plantings of such eco-settlements can be varied, but the way of life may have many different patterns. Based on the goals of the Concept of the current development of agroecology. There is insufficient research on the evidence of living in eco-settlements, otherwise it may appear in the minds of military aggression against Ukraine when settlements for displaced persons and refugees are cleared.*

Key words: *agroecology, steel development, eco-village, healthy way of life, alternative sociocultural environment.*

УДК 631.171

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ

Суріна Ганна Юріївна,

канд. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Чуприна Богдан Олександрович

здобувач вищої освіти спеціальності 208 - «Агроінженерія»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *В процесі адаптації України до норм ЄС у сфері сільського господарства все більшого поширення набувають альтернативні методи ведення землеробства, зокрема точне землеробство, яке відповідає зеленому курсу ЄС. Точне землеробство базується на широкому застосуванні сучасних ІТ-технологій для дослідження стану окремих ділянок поля, отримання високої врожайності при збереженні якості ґрунтів, економії палива та інших ресурсів. Розглянуто особливості деяких інформаційних технологій, за допомогою яких впроваджується точне землеробство в Україні.*

Ключові слова: *зелений курс ЄС, альтернативне землеробство, точне землеробство, ІТ-технології, Інтернет речей.*

З 2016 року триває процес адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу відповідно до Угоди про асоціацію, зокрема в аграрній

сфері та сфері довкілля. Україна поступово впроваджує Європейський зелений курс, проголошений ЄС наприкінці 2019 року.

Європейський зелений курс містить комплекс заходів на найближчі терміни у таких сферах, як клімат, енергетика, біорізноманіття, промислова політика, торгівля тощо. Причинами таких заходів є зростання кількості незворотних екологічно-деструктивних процесів у довкіллі, викликаних антропогенними факторами, активізацією небезпечних геофізичних процесів, зміною клімату, забрудненням атмосфери та земельних ресурсів, обумовлених процесами територіально-просторового землегосподарювання [1].

Отже, відповідно до зеленого курсу, одним із суттєвих викликів сучасності в агросекторі є проблема деградації ґрунтів: повсюдно відбувається значне погіршення ґрунтового покриву в процесі сільськогосподарського використання землі.

Для вирішення цієї проблеми у Європі активно впроваджуються технології землеробства, альтернативні традиційним системам землеробства, а саме:

- ґрунтозахисне та ресурсозберігаюче землеробство;
- органічне землеробство;
- точне землеробство.

Концепція точного землеробства включає у себе спостереження, вимірювання та реагування на мінливість сільськогосподарських культур із застосуванням інформаційних технологій (ІТ), оскільки в основу цієї концепції покладено уявлення про те, що в межах одного поля існують неоднорідності. Ці неоднорідності потрібно виявляти й оцінювати, для чого створюється високотехнологічна комплексна система аграрного менеджменту, яка вбирає у себе:

- GPS — технології глобального позиціонування;
- GIS — географічні інформаційні системи;
- ДЗЗ — технології дистанційного зондування землі за допомогою дронів і супутників;
- Variable Rate Technology — технології змінного нормування;
- Yield Monitor Technologies — технології оцінки врожайності;
- Internet of Things — технології «Інтернет речей» [2].

Данні, зібрані за допомогою цих технологій, враховують при плануванні посівів, розрахунку норм внесення добрив, способів захисту сільськогосподарських культур і т. д., на кожній окремій ділянці поля. Технології дозволяють також точніше планувати врожайність, отже корегувати фінансові показники.

Технології зонування поля пропонують диференційований підхід до визначення властивостей ділянки поля та засобів її обробки, оскільки ділянки одного поля можуть різнитися за складом ґрунтів, кількістю вологи та іншими показниками. Технологіями передбачено встановлення датчиків на полях для спостереження та вимірювання мінливості культур, а також використання дронів та супутників для спостережень з неба. Супутникові знімки дають можливість відстежити якість поля у режимі реального часу, порівняти ці данні у ретроспективі, вчасно прийняти необхідні міри.

GPS технології дозволяють здійснювати відбір проб ґрунту для його аналізу — з'ясування складу, рівня рН та інших даних, необхідних для прийняття вчасних мір. Вибіркові дані поступово створюють велику базу, яка дозволяє розраховувати змінні норми для оптимізації посіву.

ГІС карти допомагають техніці, керованій комп'ютером (сівалкам, дощовикам тощо), не проходити двічі по одній лінії, не пропускати ділянки, захищаючи посіви від надмірного поливу чи використання добрив. Програмне забезпечення EOSDA Crop Monitoring дозволяє зберігати весь набір ГІС даних в одному місці, отримувати аналіз стадій розвитку рослин на різних ділянках, прогноз погоди і багато іншої корисної інформації.

Технологія Інтернет речей наразі містить кілька додатків, які можуть визначити кількість поживних речовин на гектар, кількість посадкового матеріалу, добрив; відрізнити бур'яни від культур, стиглі плоди від нестиглих і таке інше, точніше за людей. Ці дані фермер може отримувати на свій телефон або інший гаджет [3].

Точне землеробство має потужні перспективи розвитку в Україні при умові розвитку технологій, для чого необхідна державна підтримка фермерських господарств, створення умов для впровадження сучасних високих технологій у сільське господарство. Це передбачає високі витрати, заміну машинно-тракторного обладнання, але ці кроки вкрай необхідні для запобігання подальшої деградації українських ґрунтів. В умовах ведення бойових дій використання технологій точного землеробства безумовно має певні обмеження. Наприклад, заборонено обстежувати поля за допомогою дронів поруч із військовими об'єктами. Проте при плануванні стратегій розвитку України по закінченню військових дій точне землеробство, як альтернативний метод ведення сільського господарства, може суттєво допомогти вирішенню актуальних проблем традиційного землеробства.

Список використаних джерел:

1. Мішенін Є.В., Дутченко О.М., Ярова І.Є. Еколого-економічна оцінка сталого просторового аграрного землегосподарювання в умовах глобальних кліматичних змін: економіко-математичне моделювання. *Agroecological journal*, No. 4, 2023. С. 6-14. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.4.2023.293632>
2. Точне землеробство і технології в сільському господарстві. URL: <https://eos.com/uk/blog/tochne-zemlerobstvo/> (дата звернення: 03.04.2024)
3. Точне землеробство в Україні: що це таке, особливості, як розпочати. URL: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/tochne-zemlerobstvo-v-ukraini-shcho-ce-take-osoblivosti-yak-rozpochati/> (дата звернення: 03.04.2024)

Abstract: *In the process of Ukraine's adaptation to the EU norms in the field of agriculture, alternative methods of farming, in particular "precision farming", which corresponds to the EU's green course, are becoming increasingly widespread. Precision agriculture is based on the wide application of modern IT technologies for researching the condition of individual fields, obtaining high yields while preserving soil quality, saving fuel and other resources. The peculiarities of some information technologies, with the help of which precision agriculture is implemented in Ukraine, are considered.*

Key words: *EU green course, alternative agriculture, precision agriculture, IT technologies, Internet of things.*

СЕКЦІЯ «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

УДК 930.85 (477)

ПРИРОДА ВЖИВАННЯ ТЕРМІНУ «ЧОРНИЙ ПІАР»

Шарата Наталія Григорівна

*доктор педагогічних наук, професор кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет*

***Анотація:** Розглядається природа створення негативної інформації та вживання терміну «чорний піар».*

***Ключові слова:** піар, громадська думка, інформація, маніпуляція, суспільство*

Для початку з'ясуємо, що мається на увазі, коли мова йде про «чорний і білий» піар. Аналіз світових публікацій показує, що «білий» або «справжній» піар здебільшого сприймається як діяльність, що відповідає етичним нормам і правилам. Що стосується «чорного піару», то його основними характеристиками є використання неетичних методів і прийомів, що передбачають використання «замовних» або «проплачених» публікацій, коли рекламні матеріали публікуються без відповідного маркування, а журналісти або редактори ЗМІ отримують за це відповідну винагороду (іноді це прямо називається підкупом журналістів); використання фальсифікацій, брехні, наклепів, перекручень, що призводять до прийняття неправильних рішень представниками громадськості; поширення неправдивої інформації, що не відповідає дійсності; використання неправдивих чуток або пліток, щодо суперників; некоректними, грубими висловлюваннями на адресу супротивників, їх близьких та оточення.

Водночас не всі згодні з тим, що будь-яка несприятлива інформація про конкурентів є «чорним піаром». А якщо негативна інформація, оприлюднена опонентами, відповідає дійсності та підкріплена фактами, то чи є її поширення неетичним, брудним прийомом? Публічність, незалежно від того, кого вона стосується, є необхідним елементом демократії (хоча правда не завжди приємна, тому багато хто хоче її обмежити). Дехто вважає, що будь-яке маніпулювання думкою людей є незаконним і неетичним, і тому так само ставиться до чорного піару. Іноді висловлюються крайні думки, наприклад, пов'язані з інтерпретацією всього піару як «чорного» або всієї реклами як засобу маніпулювання громадською думкою, через що все це також вважається «чорним» піаром.

Поява таких стійких словосполучень не може бути випадковою. Її не можна пояснити лише активним використанням цього словосполучення журналістами через його хльосткість, гучність і водночас скандальність, сенсаційність і загадковість, а також можливість легко запам'ятати. Хоча треба враховувати і такий фактор: «чорна журналістика» – не дуже звучне словосполучення, а от «чорний піар» – так! А що робити, якщо аудиторія не

знайома із самим терміном «піар» і його значення незрозуміле через використання аббревіатур і скорочень (PR, ПР, піар)?

Ми вважаємо, що таке «східноєвропейське» походження «чорно піару» пов'язане з іншою об'єктивною причиною: перехідним характером суспільства. В Україні зв'язки з громадськістю почали набувати «громадянських прав» у досить складних умовах руйнування однієї суспільно-політичної системи і становлення іншої. Всі нові суспільні явища, які почали розвиватися в той час, зазвичай сприймалися неоднозначно: для одних зв'язки з громадськістю ставали променем світла в темряві, а для інших залишалися *terra incognita*, на яку списували все погане. До того ж, руйнування завжди супроводжується появою бруду і сміття, з'являється багато брудних явищ: тіньова економіка, корупція, хабарництво, некваліфіковані люди через брак досвіду та навичок і тощо. Піар не є винятком [2].

Ще одним важливим фактором виникнення «чорного» сприйняття «*public relation*» є те, що його використовують насамперед у політиці. А політика завжди вважалася брудною справою. І якщо в ній використовується піар, то чого можна від нього очікувати? Крім того, більшість тих, хто хоче йти в політику, не ігнорують маніпулятивні технології і готові використовувати всі можливі засоби, щоб отримати владу. При цьому вони не хочуть визнавати своїх нечесних вчинків, перекидаючи все на наклепи з боку конкурентів.

Між журналістами та піарниками існує певна ворожість. Тут велику роль відіграє тривіальний фактор економічного інтересу: піар-бізнес зумів зробити медіа-видання частиною своєї технології, додав новий зміст газетним публікаціям і телевізійним програмам, сформував незвичних для масової комунікації клієнтів і споживачів і почав використовувати їх для створення і підтримки репутації та іміджу своїх клієнтів. Там, де обертаються гроші, завжди присутня конкуренція. Але в даному випадку відбулося органічне поєднання між журналістами та піарниками.

Слід зазначити, що в будь-якій соціальній діяльності можна знайти ситуації, коли порушуються етичні норми і принципи. Опитування, проведені з порушеннями та недостовірними результатами, може «очорнити» людину чи організацію. Однак такі дослідження не прийнято називати «чорною» соціологією. Так само психолог, який порушує етичні норми, не робить психологію «чорною». Менеджмент, який використовує брехню та фальсифікації, не стає «чорним». Історик, який маніпулює історичними фактами і фальсифікує їх, не є представником чорної історії.

Походячи з цього, навряд чи доцільно вживати термін «чорний» відносно зв'язків із громадськістю. Такого явища просто не існує. Є маніпулятивні технології, які відомі давно, використовуються представниками різних сфер діяльності та застосовуються як зброя в інформаційно-психологічних війнах на міжособистісному, локальному, регіональному, національному, міжнародному чи глобальному рівнях. Вони дають змогу керувати громадською думкою та впливати на поведінку людей. Саме ці маніпулятивні інструменти називають «чорним» піаром, підміняючи термін «інформаційно-психологічна війна», дискредитуючи саму комунікативну природу зв'язків із громадськістю, яка

ґрунтується на двосторонній взаємодії зацікавлених соціальних суб'єктів, гуманістичну природу «public relations», пов'язану з узгодженням інтересів різних соціальних суб'єктів і суспільства, суспільства і влади, індивідуальних інтересів з інтересами держави і компаній.

Сьогодні, коли точиться війна між Україною та росією, піар перетворився на зброю, що впливає на масову свідомість. Інформаційна перевага не менш важлива, ніж перевага на ділянках фронту. Інформаційна війна вимагає застосування багатьох маніпуляційних засобів. В тому числі і чорного піару.

Список використаних джерел:

1. <https://tj.org.ua/chornij-piar/>
2. <https://prnews.io/uk/blog/chorniy-piar.html>

Abstracts: *The nature of creating negative information and the use of the term «black PR» is considered.*

Keywords: *PR, public opinion, information, manipulation, society*

УДК 327:070 (091) 14

ЗАСНУВАННЯ ПОСЕЛЕННЯ ВІТОВКА ЯК СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ТОРГІВЕЛЬНОГО ОСЕРЕДКА

Березовська Тетяна Всеволодівна

*кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація: *Розглядається проблема торгівельних взаємовідносин між Кримом та Великим князівством Литовським та заснуванням торгівельного осередка Вітовка на теренах Миколаївщини*

Ключові слова: *торгівля, Великий князь, середньовіччя, татари, Крим.*

Поселення Вітовка (сьогодні входить до адміністративних меж Миколаєва) було засноване Великим Литовським князем Вітаутасом або Вітовтом. Сталося це в другій половині XIV ст. і пов'язане із встановленням контролю над актуальною тодішньою торгівельною кон'юнктурою «Велике князівство Литовське-Крим».

Ця торгівля набула великого поширення. У Великому князівстві Литовському в моду навіть увійшли елементи східної культури, що прикрашали князівські інтер'єри. У резиденції литовських князів Тракаї навіть з'явилося караїмське поселення, а до почету князів входила татарська знать. До слова сказати, сьогодні нащадки караїмів мешкають в Тракаї, зберігають свою ідентичність, славляться ресторанами національної кухні, зокрема знаменитими пиріжками кебінаї, що стали надбанням і литовської кухні [3, с. 18]. Така історична близькість нашої нашої думки, а чому ж ми так замало знаємо про

перебування та діяльність Вітаутаса або Вітовта на Півдні України? Чому ці відомості обмежуються кількома рядками?

Загальні відомості мають вузький характер. Князь Вітовт (1350-1430pp.) побудував ряд укріплень на Південному Бугі та Дашів (Очаків) на березі Чорного моря. Виноградна Криця була названа Вітовкою та стала форпостом литовських князів у Північному Причорномор'ї. Але яка мета, діяльність та її наслідки супроводжували цей похід, який сучасники порівнювали із хрестовим, залишається поза увагою дослідників. Та чи ми маємо підстави дорікнути їм, адже об'єктивні умови такого дослідження відсутні.

По-перше, мова. Документи складені латинською. Є і такі, що складені литовською. У музеях Литви авторці не довелося зустріти жодного документу старослов'янською мовою. По-друге, місце їх зберігання на обмежується лише Литвою, сюди ж слід долучити Італію та Францію. Попри усі труднощі, значний внесок у розробку теми був зроблений дослідницею Оксаною Господаренко. Розглядаючи нумізматичний матеріал, знайдений на городищі Дніпроське-1 (Очаківський район), вона робить висновок, що забудова південних земель Великого князівства Литовського за Вітовта мала велике економічне значення, оскільки під захистом цих фортець розквітала сухопутна чорноморська торгівля [1, с.181].

Слід зазначити, що сухопутна торгівля – найнебезпечніший вид торгівлі середньовіччя. Для перевезення цінного вантажу необхідно було застосовувати велику охорону. А це неабиякі кошти. Що ж тоді залишалося в прибуток купцю, яка була його вигода? Який сенс такої торгівлі, якщо вона приносить збиток! З іншого боку, занепад зовнішньої торгівлі – шлях до занепаду економіки держави. Стоячи на захисті інтересів держави, Вітовт прагнув зробити шлях, що єднав Крим та Велике князівство Литовське, безпечним. Саме із цією метою Вітовт заснував лише та теренах нинішньої Миколаївської області укріплені замки Вітовка, Сокоlecь, Баликлій, Дашів. Завдяки розширенню кордонів Великого князівства Литовського до узбережжя Чорного моря Північне Причорномор'я почало заселятися. Степами пройшли караванні шляхи, головним із яких був «Королівський шлях» з Подолії до Криму з переправою через Південний Буг поблизу сучасного міста Первомайськ.

Для захисту від татарської навали Великий князь Вітовт засновує на території нинішньої Миколаївської області укріплені замки Вітовку (Миколаїв), Сокоlecь (Вознесенськ), Баликлій (при впадінні річки Чичиклеї в Південний Буг), Дашів (Очаків). Така система укріплень надала змогу Великому князівству Литовському запустити систему зовнішньої східної чорноморської торгівлі. Східні товари з Криму потрапляли до Північного Причорномор'я, а звідти транспортувалися до Великого князівства Литовського. Торгівельні обладки того часу знаходилися під контролем Генуезької республіки, яка охоче налагоджувала свої торговельні зв'язки з Великим князівством Литовським.

Такий світовий цивілізаційний порядок став можливим завдяки докорінним змінам, що відбулися в другій половині XIV ст. Адже ці землі контролювалися Золотою Ордою, яка мала великий зиск зі стягнення коштів із

генуезьких купців. Взагалі землі Північного Причорномор'я дослідники називали коридором народів. Степові народи перебували тут до середини XIII ст., коли цю територію взяли під свій контроль татаро-монгольські завойовники. Золота Орда поширила свій вплив на великі території. Проте із часом вона почала зазнавати рушійних наслідків – постійних міжусобних війн. У ці процеси дуже органічно вписалося й московське князівство, лягаючи то під одного, то під іншого хана. Скористався нагодою і Великий Литовський князь Ольгерд, який в 1362 р. в битві на Синіх Водах переміг золотоординських ханів, тим самим значно скоротивши територію підвладних Орді земель.

Таким чином, в другій половині XIV ст. Золота Орда почала втрачати свою могутність і фактично розділилася на декілька частин. Правителі кочових татарських орд Причорномор'я в цих умовах не отримували підтримки з боку централізованої влади і могли діяти на власний розсуд та економічну вигоду. Князь Вітовт використав складну внутрішньополітичну боротьбу в Орді й уклав союз із ханом Токтамишем, підтримавши його в боротьбі із Тимуром. Золотоординський хан вимушений був передати Вітовту Київську, Володимирську, Луцьку, Подільську, Кам'янецьку, Брацлавську, Соколицьку, Чернігівську, Курську землі. В договорі фігурує і місто Дашів. Це свідчить про той факт, що колись «буферна зона» стала частиною Великого князівства Литовського [2, с. 55].

Як вже зазначалося, через землі Степового Побужжя проходили торговельні шляхи. Головним був Королівський, що йшов від Поділля до Криму. Дістатися його можна лише переправившись через Південний Буг поблизу Первомайська, де в 1420 р. литовці спорудили кам'яний арковий міст та митницю. Міст називався Вітовт міст, а переправа – Вітовтів брід [1, с.185].

Об'єктивно діяльність князя Вітовта щодо налагодження та захисту торговельного шляху Велике князівство Литовське - Крим сприяло не лише процвітанню його держави та розквіту сухопутної чорноморської торгівлі, але й цивілізаційному поступу Південної України. Тут перетнулися та гармонійно розвивалися інтереси Генуезької республіки, Великого князівства Литовського та Кримського ханства. Є всі підстави вважати, що в Очаківському районі Миколаївської області були розташовані осередки генуезької торгівлі. Зокрема, йдеться про селище Дніпровське Очаківського району. На початку XXI ст. Тут було знайдено від 200 до 400 середньовічних монет [1, с.184].

Суходільний шлях був небезпечним і потребував військового супроводу торговельних караванів. Економічно вигідним і безпечним був водний шлях. Саме тому так швидко розвивалася Вітовка. Державний лад Великого князівства Литовського був розвинутим феодалізмом, схожим на західноєвропейський. Система землеволодіння тісно пов'язувалася з військовою службою, що давало змогу литовським князям утримувати потужні збройні сили і вільно розпоряджатися всіма матеріальними ресурсами держави. Вітовт спрямовував свою діяльність на примноження цих матеріальних ресурсів через розширення зовнішньої торгівлі. Заснована ним фортеця Вітовка мала великі переваги над усіма поселеннями узбережжя, бо була розташована на водному шляху, що єднав її з Соколами (Вознесенськ) і далі до сучасного

Первомайська. Немає потреби наголошувати, що Південний Буг був в ті часи глибоким та судноплавним.

Про значення Вітовки красномовно свідчить той факт, що сюди потягнулися львівські купці, які прагнули закріпитися в регіони та придбати землі. Але беніфіціарами торгівлі, безумовно, виступали генуезці. Старовинні генуезькі карти XIII-XIV ст. ставлять питання про величезне стратегічне значення Північного Причорномор'я та значної частини території, що гіпотетично сягає сучасної Первомайщини. Особливі позначки на карти має і Кінбурнська коса, і територія сучасного Миколаєва, і всі засновані Вітовтом фортеці. Дати чітку відповідь на запитання, чому генуезькі підприємці особливо виокремлювали зазначену територію авторка не ризикує. Так само, як і відповісти на запитання, де могли розташовуватися складські приміщення, такі необхідні при сортуванні та вантажі товарів. Адже карти були створені ще до заснування Вітовтом фортець. Татарські ватаги мали необмежені можливості грабувати чуже майно, якщо воно недостатньо охоронялося. Інша справа, коли товар надійно захований. Всім миколаївцям відомо про підземні ходи, що існували ще до заснування міста. Візьмемо на себе сміливість назвати ці ходи комунікаціями. Спеціалісти знають і про великі підземні «зали№ в районі Морського порту та кінотеатру «Батьківщина». А чи не могли вони слугувати схованками цінного вантажу. Але це лише припущення, яке потребує перевірки та ретельного дослідження.

Що ж до вищезгаданих карт, то авторка ознайомилася та зафіксувала їх на виставці матеріалів французького дослідника, професора Мішеля Баларда (див. рис.1) Виставка експонувалася в 2020 р. в Національному заповіднику «Софія Київська». Як доброзечний дослідник автор виставки надав посилання на Французьку національну бібліотеку (BNF.MS esp.30). Одну із карт у кольорі опублікувала у своїй книжці миколаївська краєзнавиця Світлана Бойчук. В Google карти знайти не вдалося. Разом із тим майбутнім дослідникам невдовзі відкриються можливості роботи в усіх європейських архівах та бібліотеках. І держава їх в цьому підтримає. Такий оптимізм допомагає нам у складних умовах сьогодення перебороти труднощі та рухатися в бік перемоги на всіх напрямках.

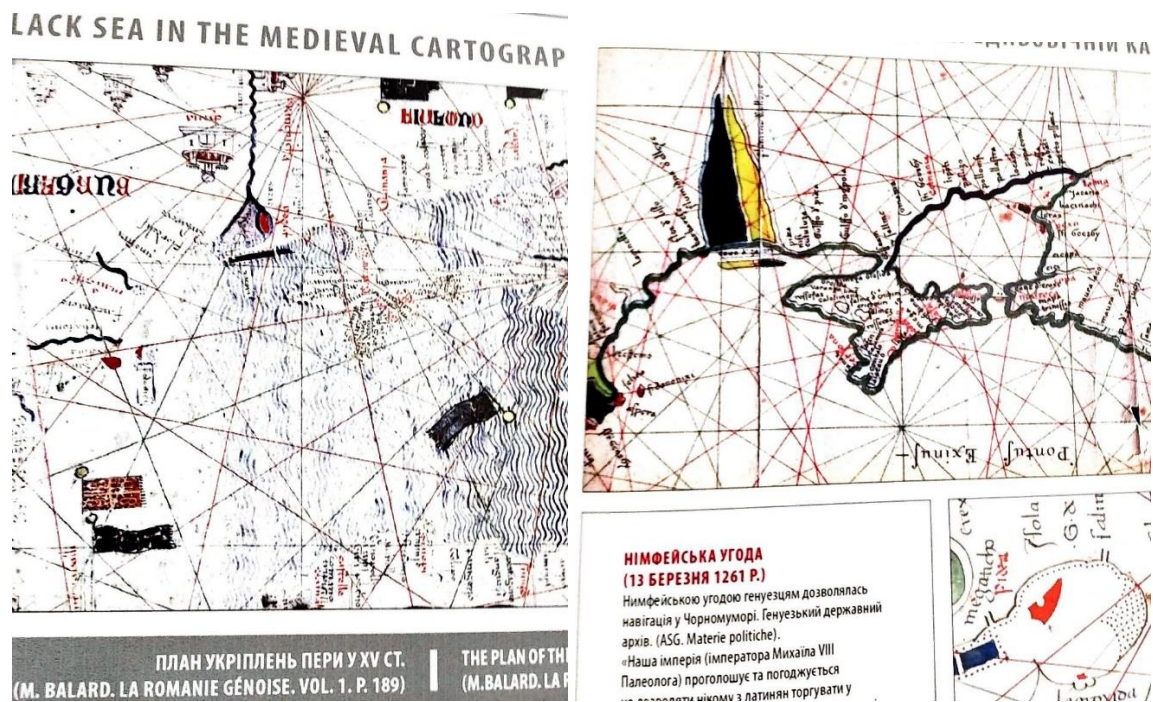

Рисунок 1 – Карти Мішеля Баларда

Повертаючись до Вітовта, зазначимо, що князь поставив перед собою амбітну мету піднести добробут держави, розширивши межі зовнішньої торгівлі. Він використав політичну кон'юнктуру і сміливо втілював свою задумку безпосередньо в життя. Майбутні дослідники, оволодівши масивом документів, безумовно, розкриють перед нами більш повну картину середньовічної історії нашого краю та зроблять свій внесок в заповнення прогалин та білих плям історії Півдня України.

Список використаних джерел:

1. Господаренко О. Торго-економічні відносини Золотої Орди та італійських морських республік / О.Господаренко. Наш Крим. 2016. Вип. 2. С. 179-187.
2. Господаренко О. Про генуезьку присутність на території Миколаївської області: історико-географічні й археологічні зауваження / О.Господаренко. Емінак. 2015. С. 54-59.
3. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять / П.Нора. К.: Кліо, 2013. 318 с.

Abstract: The problem of trade relations between the Crimea and the Grand Duchy of Lithuania and the establishment of the Vitovka trade center in the Mykolaiv region is considered.

Keywords: trade, Grand Duke, Middle Ages, Tatars, Crimea.

ТЕРМІН «САДІВНИЦТВО» В ЛОГІКО-ПОНЯТТЄВІЙ ІЄРАРХІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Кравченко Тетяна Пилипівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: *Порушено проблеми родо-видової ієрархії у термінології садівництва за допомогою ономасіологічного підходу*

Ключові слова: *садівництво, термінологія, рослинництво, плідівництво, виноградарство*

Сучасна термінологія ХХІ ст. має безліч питань, які потребують свого вирішення, оскільки сучасна українська наука зазнає глобальної модифікації, трансформації та диференціацією її галузей і спеціалізацій, з новими поняттями і концепціями. Українські лінгвісти три останні десятиліття проводять дослідження континууму та власне самого поняття термінології, а також її галузевих терміносистем, проте до сьогодні існує велика кількість лакун, які потребують ретельного вивчення та об'єктивного висвітлення цих проблем.

Поняттєва систем садівництва, як і сама підгалузь, має давню свою історію становлення. Застосовуючи ономасіологічний підхід вчені можуть зрозуміти, як українська мова позначає певне поняття та чи здатний термін передати всю глибину номінованого поняття. Тож, перш ніж досліджувати термінологію садівництва, спробуємо визначити межі логіко-поняттєвого апарату цієї складової сільського господарства, основними галузями якого є тваринництво і рослинництво. Останнє, у свою чергу, охоплює такі підгалузі: рільництво, плідівництво, луківництво. У рільництві виокремлюють зернове господарство, виробництво технічних культур, вирощування кормових культур, овочівництво, картоплярство, баштанництво. Плідівництво, своєю чергою, включає горіхівництво, садівництво, ягідництво й виноградарство. Луківництво — використання і поліпшення природних лук, створення штучних сіножатей і пасовищ [1]. Варто зазначити, що ієрархічність чи то підпорядкованість таких галузей, як садівництво і плідівництво часто у наукових джерелах трактується по-різному, проте більшість науковців вказують на зворотну підпорядкованість та стверджують, що в зазначеній енциклопедичній статті сталася родо-видова помилка, а садівництво є родовим поняттям стосовно таких, як плідівництво, ягідництво, горіхівництво, розсадництво та виноградарство [2, 3, 4, 5]. Із загальнонаукового погляду, це може свідчити про їхню поняттєву неусталеність, неунормованість та неуніфікованість, а звідси — і зазначеної термінології.

Як бачимо, ці галузі сільського господарства сформувалися досить давно, проте поняттєва сфера переживає бурхливі зміни, а відповідно — і

українська термінологічна номінація зазнає кардинального перегляду та унормування, що пояснюється екстралінгвістичними чинниками: агресивною мовною політикою Російської імперії та Радянського Союзу у науці та виробництві, а звідси – відсутність україномовних наукових досліджень, гальмування розвитку належної термінології, а також брак робіт термінологів, як приклад, тільки нещодавне усталення терміну «рільництво» замість невдалого покруччя «землеробство», оскільки в Україні «землю ніхто не робить».

Бурхливі процеси останніх десятиліть становлення Української державності спричинили суттєві трансформації поняттєвої сфери сільського господарства, зокрема і його галузей, які не існують розрізнено, вони входять до складу певних систем, займаючи чільне місце й утворюючи чітку систему понять тієї чи іншої галузі.

Список використаних джерел:

1. Україна: сільське господарство. URL : https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScH8tu7S5V_SEgVeqMOEVi0W2Y-keNv1nSEJqANG6p1MFihA/viewform?usp=sf_link
2. Сучасний стан розвитку садівництва в Україні О.Л.Бурляй, А.П. Бурляй, А.О. ХАРЕНКО, 2013.
3. Історія створення Асоціації 2017.URL: <http://ukrsadprom.org/istoriya-stvorenniya-asotsiatsiyi/>
4. Самойленко М.О. Плодівництво / М. О. Самойленко , 2018 , – 80 с. URL : https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2631/1/Plodivnytstvo_Chastyna_2.pdf
5. Вакал А. П., Литвиненко Ю. І. Садівництво [Електронний ресурс] : навчальний посібник / А. П. Вакал, Ю. І. Литвиненко ; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. – 102 с.), 5 с. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cdf3d9f1-7435-42b2-9a90-63feeea8aea3/content>

Abstract: *The problems of genus-species hierarchy in the terminology of horticulture are raised with the help of onomasiological approach*

Keywords: *horticulture, terminology, plant growing, fruit growing, viticulture*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Побережець Ганна Степанівна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: розглянуто вплив глобалізації на методики викладання гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти. Проаналізовано як позитивні, так і негативні аспекти цього впливу, включаючи можливості для розширення меж знань і міжкультурного обміну, а також виклики, пов'язані зі стандартизацією та збереженням академічної різноманітності. Досліджено, як глобалізація впливає на інтеграцію міжкультурної освіти в навчальні програми, використання цифрових технологій у навчанні, а також на розвиток міждисциплінарного підходу в гуманітарній освіті. Висвітлено, що викладачі та освітні установи повинні адаптувати свої методики та програми до глобального освітнього контексту, зберігаючи при цьому унікальність і глибину гуманітарних дисциплін.

Ключові слова: глобалізація, вища освіта, гуманітарні дисципліни, міжкультурна освіта, цифрові технології, міждисциплінарний підхід, стандартизація.

Глобалізація має дедалі більший вплив на різні аспекти нашого життя, включаючи освіту. Вона змінює способи, якими ми спілкуємося, працюємо, сприймаємо інформацію та навіть як ми вчимося та навчаємо. У контексті вищої освіти, зокрема викладання гуманітарних дисциплін, глобалізація відкриває нові горизонти та виклики.

З одного боку, глобалізація сприяє інтеграції різноманітних культурних перспектив, забезпечуючи більш глибоке та всебічне розуміння гуманітарних наук. Вона також стимулює розвиток нових методів викладання, які враховують глобальний контекст, спонукаючи студентів думати критично та аналітично у рамках міжкультурного діалогу.

З іншого боку, глобалізація може створювати певні виклики, наприклад, ризик нівелювання культурної специфіки та історичних особливостей, що може призвести до стандартизації знань та підходів. Викладачі та освітні установи стикаються з необхідністю адаптувати навчальні програми, включаючи вибір літератури, методів оцінювання та навчальних стратегій, до глобального освітнього контексту.

Глобалізація сприяє включенню міжкультурної освіти у навчальні програми гуманітарних дисциплін, що дозволяє студентам краще розуміти та цінувати різноманіття культурних контекстів і перспектив. Це особливо важливо в умовах сучасного глобалізованого світу, де інтеракція між різними культурами є постійним і невід'ємним процесом.

У навчальних закладах це може проявлятися у формуванні курсів, які вивчають культури з усіх куточків світу, а також у залученні студентів до аналізу глобальних проблем і викликів з різних культурних перспектив. Міжкультурна освіта допомагає студентам розвинути не тільки глибоке

розуміння інших культур, але й критичне мислення та здатність до ефективної міжкультурної комунікації.

Цифрові технології та Інтернет, як продукти глобалізації, кардинально змінюють пейзаж вищої освіти, зокрема у гуманітарних дисциплінах. Онлайн-навчання, віртуальні класи, вебінари, масові відкриті онлайн-курси (MOOCs) і цифрові бібліотеки стають стандартними інструментами викладання і навчання [1].

Онлайн-платформи забезпечують доступ до широкого спектру навчальних матеріалів і ресурсів, що дозволяє студентам вивчати гуманітарні дисципліни в глобальному контексті. Віртуальні обміни та співпраця зі студентами та викладачами з різних країн розширюють горизонти навчання і сприяють розвитку міжкультурного розуміння та співпраці.

Технології також уможливають інноваційні методики викладання, як-от інтерактивні вправи, онлайн-дискусії, мультимедійні презентації та симуляції, що можуть значно поглибити розуміння студентами гуманітарних дисциплін і зробити навчання більш захопливим та ефективним.

У контексті глобалізації, ці технології не тільки розширюють можливості для навчання та викладання, але й сприяють формуванню глобальної освітньої спільноти, де знання та ідеї вільно обмінюються між людьми, незалежно від їх географічного розташування.

Також, глобалізація глибоко проникає у сферу вищої освіти, трансформуючи методики викладання гуманітарних дисциплін, особливо в контексті зміни вмісту навчальних програм та розвитку міждисциплінарного підходу.

У зміні вмісту навчальних програм ключовим аспектом є інтеграція глобальних питань та перспектив, що вимагає від викладачів включення ширшого спектру тем і літератури. Це означає, що студенти не просто вивчають гуманітарні дисципліни з традиційної точки зору, але й розглядають їх через призму глобальних викликів, таких як міжкультурна взаємодія, глобальні конфлікти, економічні та екологічні кризи. Вивчення творів світової літератури, аналіз міжнародних досліджень і обговорення глобальних кейсів дозволяють студентам глибше зрозуміти і оцінити різноманітність культурних і соціальних контекстів [2].

Розвиток міждисциплінарного підходу в гуманітарній освіті є ще одним важливим аспектом, який веде за собою глобалізація. Це означає, що гуманітарні дисципліни все частіше інтегрують знання і методології з інших галузей, таких як соціальні науки, природничі науки та технології, для створення більш комплексного і всебічного освітнього досвіду. Такий підхід дозволяє студентам розглядати проблеми з різних точок зору, розвивати критичне мислення і адаптуватися до швидкозмінного глобалізованого світу.

Глобалізація вносить значні корективи у методики викладання гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти, пропонуючи ряд можливостей, одночасно породжуючи певні виклики. Важливим аспектом є необхідність знаходження балансу між використанням глобальних освітніх

тенденцій та збереженням унікальності та різноманітності місцевих академічних традицій [3].

Серед можливостей, глобалізація надає доступ до широкого спектру знань, дозволяючи інтегрувати в навчальні програми новітні глобальні дослідження та підходи. Це збагачує освітній процес, надаючи студентам можливість вивчати гуманітарні дисципліни з більш глобальної перспективи. Міжкультурний обмін у рамках академічних програм сприяє розвитку критичного мислення та здатності студентів аналізувати та розуміти різноманітні культурні та соціальні контексти. Крім того, глобалізація підтримує міждисциплінарність, стимулюючи інтеграцію різних галузей знань, що призводить до створення нових, комплексних підходів у викладанні та дослідженні гуманітарних наук.

Однак, поряд з можливостями, глобалізація ставить перед викладачами та освітніми інституціями ряд викликів. Стандартизація освітніх програм може призвести до втрати місцевих особливостей та ігнорування унікальних культурних та історичних контекстів, що є критично важливими для гуманітарних дисциплін. Збереження академічної різноманітності стає значним викликом у контексті глобалізаційних тенденцій, які можуть сприяти домінуванню певних підходів та перспектив на шкоду іншим. Також, навчальним закладам та викладачам потрібно постійно адаптуватися до швидких змін, що вимагає гнучкості та готовності до оновлення навчальних методів та програм відповідно до глобальних освітніх тенденцій.

Отже, глобалізація має глибокий та багатогранний вплив на викладання гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти, відкриваючи нові можливості для розширення знань та міжкультурної взаємодії, одночасно створюючи виклики для збереження культурної унікальності та академічної різноманітності. З одного боку, доступ до глобальних ресурсів та міжкультурний обмін збагачують навчальний процес, спонукаючи студентів до критичного мислення та розуміння глобальних контекстів. З іншого боку, виникає необхідність збалансувати глобальні тенденції з локальними особливостями, щоб запобігти стандартизації та зберегти різноманітність підходів у гуманітарній освіті.

У цьому контексті, критично важливим є розвиток адаптивних навчальних програм, які зможуть інтегрувати глобальні перспективи, зберігаючи при цьому власну унікальність та відповідаючи на локальні освітні потреби. Це вимагає від викладачів гнучкості та інноваційного підходу до освітнього процесу, а також готовності до постійного професійного розвитку в умовах швидкозмінного глобалізованого світу.

Список використаних джерел:

1. Кривчик Г., Лагдан С. Викладання гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти в умовах воєнного часу: форми і методи. 2023. № 5 (19).
2. Гречановська О., Лішун О. Інноваційні технології навчання у сучасному просторі викладання гуманітарних дисциплін у технічних ЗВО. С. 212-214.
3. Савельєва М. Трансгуманістичні та глобалізаційні трансформації вищої освіти. 2023. Вип. 47. С. 145-156.

Annotation: *This work examines the impact of globalization on the teaching methodologies of humanities disciplines in higher education institutions. It analyzes both the positive and negative aspects of this influence, including opportunities for expanding the boundaries of knowledge and intercultural exchange, as well as challenges associated with standardization and the preservation of academic diversity. The study explores how globalization affects the integration of intercultural education into curricula, the use of digital technologies in teaching, and the development of an interdisciplinary approach in humanities education. It highlights that educators and educational institutions must adapt their methodologies and programs to the global educational context while preserving the uniqueness and depth of humanities disciplines.*

Keywords: *globalization, higher education, humanities disciplines, intercultural education, digital technologies, interdisciplinary approach, standardization.*

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АУДИТ ТА АНАЛІЗ: СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ»	4
ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ Дубініна М.В., Лугова О.І.	4
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ Потриваєва Н. В., Слободян Т.А.	6
ПРОЦЕСИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ОПОДАТКУВАННІ Лагодієнко Н. В., Красноноженко В.О.	8
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА Сирцева С.В.	11
ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ Чебан Ю.Ю.	13
СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ»	16
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ У ГАРАНТУВАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ Сіренко Н.М.	16
ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ Бурковська А. В.	18
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ Боднар О.А.	20
ФІНАНСОВИЙ СКОРИНГ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ Мікуляк К. А.	23
СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»	26
ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА Біліченко О.С.	26
ПОДОЛАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ЯВИЩ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ Борко Т.М., Шешунова А.В.	29
АГРОСФЕРА ЯК ПОСТНЕКЛАСИЧНИЙ ОНТОЛОГІЧНИЙ ОБ’ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ Мірошкіна Н.В.	32

ЕКОПОСЕЛЕННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ Суріна Г.Ю., Івершень С.Д.	35
ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ Суріна Г.Ю., Чуприна Б.О.	37
СЕКЦІЯ «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»	40
ПРИРОДА ВЖИВАННЯ ТЕРМІНУ “ЧОРНИЙ ПІАР” Шарата Н.Г.	40
ЗАСНУВАННЯ ПОСЕЛЕННЯ ВІТОВКА ЯК СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ТОРГІВЕЛЬНОГО ОСЕРЕДКА Березовська Т. В.	42
ТЕРМІН «САДІВНИЦТВО» В ЛОГІКО-ПОНЯТТЄВІЙ ІЄРАРХІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА Кравченко Т.П.	47
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ Побережець Г.С.	49
Зміст	54

Наукове електронне видання

**МАТЕРІАЛИ ПРИЧОРНОМОРСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРСЬКО-
ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ
«РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ
РЕФОРМИ В УКРАЇНІ»
(обліково-фінансовий факультет)**

**17-19 квітня 2024 року,
м.Миколаїв, Україна**

Технічний редактор: СТАМАТ Вікторія
Комп'ютерна верстка: СТАМАТ Вікторія

Відповідальність за надані матеріали несуть науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти. Усі учасники освітнього процесу попереджені про необхідність дотримання академічної доброчесності.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2024